

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

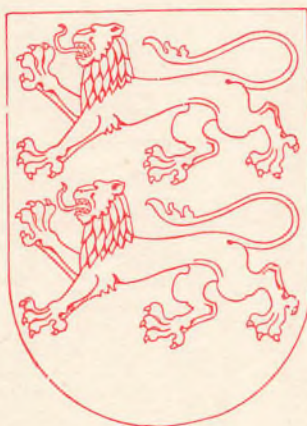
Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sønderjydsk

MAANEDSSKRIFT

Udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland
ved H. Neumann og Peter Kr. Iversen

INDHOLD:

Fødselsdagshilsen.

Kirsten Lindholm . Palle Birkelund: Lausten-Thomsen Bibliografi.

Asmus Schmidt-Petersen: Hvad Bredsteds Kirkebøger fortæller.

Peter Kr. Iversen: For hundrede Aar siden.

A. Svensson: Bogen om H. P. Hanssen.

Sønderjydsk Maanedsskrifts Ekspedition: Museumsinspektør H. Neumann, Aastrupvej, Haderslev.
Arkivar Peter Kr. Iversens Adresse er: Landsarkivet, Aabenraa.

Smith, Mygind & Hüttemeier

Aktieselskab

Maskinfabrik og Jernstøberi

Nørrebrogade 66-68 — København

Reserveret

„B“

Haslev Gymnasium - *Kostskole
for Drengene*

Eksamensret til Mellemkole-, Real- og Studentereksamen.

Alle Oplysninger ved Henvendelse til

Peter Kæstel, Rektor. Haslev.

Aktieselskabet

HAVNEMØLLEN

AALBORG

Aktieselskabet

SIMON BRØND & CO

Barnevognsfabrik

Vejen

AKTIESELSKABET

SKARREHAGE MOLERVÆRK

Nykøbing Mors

Morsø Textilfabrik A/S

Telefon 575 (2 Linier)

Nykøbing M.

Bornholms Maskinfabrik, Rønne

Jernstøberi, Maskinfabrik, Bygningsstøbegods

A. Jepsen

Trikotagefabrik

Vestergade 43 — — Telf. 221

HERNING

IKAST SKAANERFABRIK

P. Chr. Mikkelsen

IKAST

J. N. Jepsens Boghandel

Tønder . Telf. 341

Stort Udvalg i saavel aktuel som
antikv. Litteratur om Sønderjyll.

Oscar Christensen

Kolonial en gros

Kolding — Varde — Haderslev — Aabenraa

Harald Bo Bojesen

Boghandel

AABENRAA

Dansk Andels Cementfabrik

NØRRESUNDBY

Adda

Korsetterne virker slankende,
sitter eminent og er beha-
gelige i Brug.

Juni 1948.

AMTSLÆGE, DR. MED.
H. LAUSTEN-THOMSEN
1878 . 6. JUNI . 1948

Det vil af alle Sønderjydske Maanedsskrifts Læsere føles som en Selvfølge, at Junihæftet i Aar præges af, at den ene af Tidsskriftets Stiftere og Redaktører gennem 23 Aar, Amtslæge, Dr. med. H. Lausten-Thomsen fylder 70 Aar den 6. i Maanedens.

70 Aar er en høj Alder for mange, men tilsyneladende ikke for Dr. Lausten-Thomsen, og vi har Lov til at vente endnu mangan en Artikel fra hans Haand. Som vort beskedne Bidrag til den Hyldest, der fra nær og fjern vil blive bragt Dr. Lausten-Thomsen paa 70'aarsdagen har vi ladet nærværende Hæfte vise, hvor alsidig hans Indsats har været, og hvor mange Bidrag af historisk, folkelig og national Art, han har ydet.

Sønderjydske Maanedsskrift bringer hermed sin Lykønskning til Dagen og sin Tak for mange Aars Medhu.

Bidrag til en Bibliografi over Amtslæge, Dr. med. H. Lausten-Thomsens Skrifter

Ved Kirsten Lindholm og Palle Birkelund

En utrættelig Forkæmper for Danskheden i Sønderjylland, Amtslæge Dr. med. H. Lausten-Thomsen, Aabenraa fylder i denne Maaned 70 Aar. Tanken om i den Anledning — som beskeden Hyldest — at udarbejde en Fortegnelse over hans meget omfattende og betydelige litterære Produktion blev for længere Tid siden taget op af Overbibliotekar ved Danmarks tekniske Bibliotek, Arne Møller (tidl. Centralbiblioteket i Tønder). Da han imidlertid ramtes af langvarig Sygdom, forsinkedes Arbejdet, og da han i Januar 1948 overtog en Post i UNESCO i Paris, paatog nedennævnte Udgivere sig at gennemføre Arbejdet. Da Bibliografien naturligvis gerne skulde foreligge paa Amtslægens 70-Aarsdag, har den Tid, der har været til Raadighed, saaledes været meget knap, og allerede af den Grund er Udgiverne paa det rene med, at Bibliografien langt fra er udtømmende, navnlig har der ikke været Tid til en systematisk Gennemgang af det omfattende Avisstof. Man haaber imidlertid at have faaet det væsentligste med, og skulde dette være lykkedes, skyldes det først og fremmest Amtslægen selv, der med stor Imødekommenhed har stillet Udsklip og Optegnelser til Raadighed; for denne uvurderlige Hjælp bringer vi hermed vor bedste Tak.

— Som det vil ses, er Fortegnelsen ordnet kronologisk og indenfor hvert Aar nævnes først selvstændige Skrifter, derefter Bidrag til Festskrifter o. lign., Artikler i Tidsskrifter og til Slut Avisartikler. Den omfattende Virksomhed, som Dr. Lausten-Thomsen siden 1912 har udøvet som Boganmelder ved Flensborg Avis er kun registreret i forholdsvis faa Tilfælde, ligesom de mange Artikler, Amtslægen har skrevet som Redaktør af »Slesvigske Søndagsblad« i Aarene 1922—24, ikke er specificeret.

Følgende Forkortelser er anvendt:

- Fl. A.* = Flensborg Avis (Vestslesvigs Tidende).
D. Børnebl. = Dansk Børneblad.
Hmdl. = Hejmdal.
J. T. = Jydske Tidende
Sprogf. Alm. = Sprogforeningens Almanak.
S. Aarb. = Sønderjydske Aarbøger.
S. Måskr. = Sønderjydsk Maanedsskrift.
Ugeskr. = Ugeskrift for Læger
V. = Vestkysten.

*

1903.

- Breve fra Berlin. — *Kolding Folkeblad*, 13. 1.
Tyske Digtere. — *Kolding Folkeblad*, 12. 2.
Militarismens Land. — *Kolding Folkeblad*, 26. 2.
Polakkerne i Preussen. — *Kolding Folkeblad*, 27. 3.
Blandt Zionister i Svejts. — *Fl. A.*, 26. 8.

1904.

- Über irreponible Schultergelenksluxationen mit besonderer Berücksichtigung der von Dollinger angegebenen Behandlungsmethode. — Freiburg i Br., u. Stuttgart 1904. 26 S. (Disputats).

1905.

- I sibirisk Tvangsarbejde. — *Modersmaalet*, 10. 5.

1906.

- En Kunstsamling. — *Fl. A.*, 20. 12.

1907.

- Dansk, ikke Halvdansk. — *Fl. A.*, 13. 6.

1908.

- Skærbæk. — *Nordslesvigske Søndagsblad*, Nr. 13.

- Afstemningen. Brev fra Sønderjylland. — *Nationaldemokraten*, 30. 5. og 1. 6.
- Inden Konfirmationsundervisningen. — *Fl. A.*, 8. 10.
- Marknavne. — *Fl. A.*, 10. 10.
- 1909.
- Homøopati. — *Dansk Sundhedstidende*, 14. Aarg. S. 417—22, 437—39, 461—64.
- Sygepleje. — *Nordslesvigsk Søndagsblad*, Nr. 8.
- Vore Boliger. — *Modersmaalet*, 26., 28. og 30. 10. og 2. og 4. 11.
- Den nye »Fredsförening«. — *Fl. A.*, 4. 12.
- 1910.
- Brystsytte. — *Nordslesvigsk Søndagsblad*, Nr. 21—22.
- 1911.
- Om Forter. — *Nordslesvigsk Søndagsblad*, Nr. 4.
- De danske Nordslesvigeres nationale Haab. — *Sønden Aa*, 2. Aarg. 1910-11, Nr. 5-8.
- Peter Degn Timmermann. — *Fl. A.*, 21. 3.
- Vor Ungdom. — *Fl. A.*, 22. 4.
- Den tyske Hær, set med engelske Øjne. — *Fl. A.*, 27. 10.
- 1912.
- Et Foredrag. [Om Forholdene i Nordslesvig]. — *Sønden Aa*, 4. Aarg., Nr. 1—2, 3—4.
- 1912 blev Lausten-Thomsen Anmelder ved »Flensborg Avis«, og fra dette og de følgende Aar findes i dette Blad i hundredvis af Boganmeldelser, som Regel undertegnet »Th.«.
- 1913.
- Døstrup Sogns Stednavne. — *Nordslesvigsk Søndagsblad*, Nr. 6.
- Rømø. — *Sønden Aa*, 5. Aarg., Nr. 11—12.
- En gammel Digeplan paa Vestkysten. — *Fl. A.*, 4. 2.
- Sprogets Forandring. — *Fl. A.*, 23. 4.
- Lysets og Mørkets Magter. [Foredrag holdt paa Valgmøde i Møgeltønder]. — *Fl. A.*, 6. 5.
- Fodboldkampen i Aabenraa. — *Fl. A.*, 26. 7.
- Paa Ulykkesstedet. [Bramminge]. — *Fl. A.*, 29. 7.
- Peter Sabroe. — *Fl. A.*, 30. 7.
- Havdiget. — *Fl. A.*, 3. 8.
- Lærde Mænd til Møde. Kriminalistkongressen. — *Fl. A.*, 30. 8.
- Værn mod Vaneforbrydere. — *Fl. A.*, 3. 9.
- 1914.
- Smaa Rejsebreve. — *Modersmaalet*, 4. 3.
- Havdiget. — *Modersmaalet*, 20. 3.
- Hugormebid. — *Fl. A.*, 23. 6.
- 1915.
- Feltbreve fra en Vesterbo. Skildringer til »Modersmaalet« og »Dannevirke«. Trykt som Manuskript. 1915, 84 S. (Anonym).
- 1919.
- Nordvestslesvig. — *Sønderjylland 1864-1919. Udgivet af »Sønderjydsk Samfund« og »To Løver«. Under Red. af Erling Rør-dam. Kbh. 1919, S. 60—66.*
- Folkeafstemning i Morgen. — *Fl. A.*, 25. 1.
- Dansk Lovgivning. — *Modersmaalet*, 9.-10., 13. og 16. 9.
- En Forræder. [Auguste Borms]. — *Fl. A.*, 19. 9.
- Nikolaj Andersen. — *Fl. A.*, 19. 10.
- Omsorg for Smaabørn. — *Modersmaalet*, 10. 12.
- 1920.
- Nicolaj Andersen. — *Sprogf. Alm.*, 27. Aarg. S. 81—84.
- Tunge Minder. — *Sønderjydsk Centralfor-enings Festskrift. Red. af Edvard Eller. Kbh. (1920), S. 98—102.*
- Skærbækpræsten. [Johannes Jacobsen]. Et Blad af Fortyskningens Historie. — *Søn-derjydsk Julealbum*, 3. Aarg. (2 S.).
- En Kærlighedsgerning der afbrydes. — *Fl. A.*, 16. 5.
- Nordslesvigske Stednavne. — *Fl. A.*, 2. 6.
- Et ejendommeligt Telefonkatalog. — *Fl. A.*, 7. 7.
- Hugormebid. — *Fl. A.*, 6. 8.
- Fransk Ungdom. — *Fl. A.*, 3. 11.
- Sundhedsvæsenet i Sønderjylland. — *Fl. A.*, 4. 11.
- Belgiens Hæder. — *Fl. A.*, 24. 11.
- 1921.
- Hvor skal universitetet ligge. — *Højskole-bladet*, 46. Aarg., Sp. 231—234.
- Det første Aar under Danmark. (Besvarelse af en Enquete). — *Sønderjydsk Juleal-bum*, 4. Aarg.
- Moderen. — *Fl. A.*, 8. 2.
- Kunstgaven. [Om Udstillingen af den til Sønderjylland skænkede Kunstsamling]. — *Fl. A.*, 10. 2.
- En Digers Afsked. [Paul Claudel]. — *Fl. A.*, 2. 3.

Foraar i København. — *Fl. A.*, 21. 4.
P. Skovrøy som Journalist og Forfatter. —
Fl. A., 22. 6.
Turistfører for Tønder By og Omegn. — *Fl.*
A., 13. 8.
Vor Ungdom. — *Fl. A.*, 13. 8.
Stednavne. — *Fl. A.*, 1. og 3.—4. 10.
Stednavne i Nordslesvig. — *Fl. A.*, 5. 10.

1922.

Byraadsvalget i Tønder. — *Ribe Stiftstidende*, 13. 3.
Med Præsident Millerand gennem Sydfrankrig. — *Fl. A.*, 13. 5.
Det jydsk Universitet. — *Fl. A.*, 9. 9.
Radium. — *Fl. A.*, 17. 10.
1922—24 Redaktør af »Slesvigsk Søndagsblad« og heri findes en lang Række Artikler.

1923.

Sammen med Nicolaj Svendsen: Haabets Mænd. (50 Levnedsskildringer). M. Illustr. Flensborg (Slesvigsk Forlag. Kbh., Aschehoug). 316 S.
En Protokol fra 1914. — *S. Aarb.*, S. 316—317.
Evald Tang Kristensen. — *Fl. A.*, 24. 1.
Hjemstavnslære. — *Fl. A.*, 12. 6.
Det franske Strasbourg. — *Fl. A.*, 19. og 22.—23. 8.
Byplaner. — *Fl. A.*, 13. 10.

1924.

Lærerne og Folkenes Forbund. — *Folkeskolen*, 41. *Aarg.* S. 827—829.
[Anmeldelse af:] Tre Bøger om Krigsmin-
der. — *S. Aarb.*, S. 269—272.
Sognepræst Johan Zerlang. — *S. Mdskr.*, 1. *Aarg.*, S. 81—82.
De gamle Møller. — *S. Mdskr.*, 1. *Aarg.*, S. 127.
Estlands Selvstyre for Mindretal. —
S. Mdskr., 1. *Aarg.*, S. 161—64.
Olmersdiget. — *S. Mdskr.*, 1. *Aarg.*, S. 169—71.
Fire Aars Udvikling i Tønder Amt. —
Fl. A., 21. 8.
Brystsygens Bekæmpelse. —
Fl. A., 21. 8.
Skellet ved Kongeaen. —
Fyns Venstreblad, 5. 10.
Mindretalsspørgsmaal i Estland. —
Fl. A., 18. 11.
Tyskere og andre Mindretal i Letland. —
Fl. A., 12., 17. og 31. 12.

1925.

Nationale mindretal. — *Højskolebladet*,
50. *Aarg.*, Sp. 1045—1050.
Tule Vognsen. Folkeviser, Historie og Sagn.
— *S. Mdskr.*, 2. *Aarg.* 1925—26, S. 72—76.
Albanien. — *V.*, 16. 1.
En vestslesvigsk Skildring fra Krigens Tid. —
V., 16. 1.
Jugoslavisk Politik. — *V.*, 20. 1.
Mindretalsspørgsmalets aandelige Grund-
vold. — *Fl. A.*, 4. 2.
Sønderjydsk Mindretal. — *Fl. A.*, 19. 3.
Striden om Vilna. — *V.*, 26. 3.
For Folkeforbundet. — *Fl. A.*, 12. 6.
Hjemstavns historie. — *Fl. A.*, 3. 7.
En Tusindaarsfest. [Kronik om Tusindaars-
festen i Serbien]. *Fyns Venstreblad*, 25. 8.
Skolemødet i Tønder. — *Fl. A.*, 11. 9.
Mindretalsspørgsmalet i Europa. —
Fl. A., 1. 10.
Ingerne. [Det nationale Mindretal i Est-
land.] — *Fl. A.*, 16. 10.
Fra Faraos Land. — *Fl. A.*, 28. 10.
En vanskelig Folkeafstemning —
Fl. A., 5. 11.
Mindretal i Rumænien og Folkenes For-
bund. — *Fl. A.*, 13. 11.

1926.

Tønder-Bogen. Det tredje danske Hjem-
stavnskursus Tønder 2.—8. August 1925.
(Redig. af H. Lausten-Thomsen). M. Il-
lustr. Tønder (Hans Beck), 1926. 160 S.
Den sidste kamp for modersmalet i skolen.
— *S. Aarb.*, S. 128—134.
Gamle Indskrifter fra Skærbæk. —
S. Mdskr., 2. *Aarg.* 1925—26, S. 62—63.
Den sidste Kamp for Modersmalet i Skolen.
— *S. Mdskr.*, 2. *Aarg.* 1925—26, S. 104—06.
Himmelbreve. — *S. Mdskr.*, 2. *Aarg.* 1925—
26, S. 117—121.
Af Himmelbrevens Historie. — *S. Mdskr.*, 2.
Aarg. 1925—26, S. 132—37, 149—52.
Møllebyggeren i Dravedskov. — *S. Mdskr.*,
3. *Aarg.* 1926—27, S. 6—8.
De gamle Møller. — *S. Mdskr.*, 3. *Aarg.*
1926—27, S. 10.
Fra Østerfjorde sogn. — *S. Mdskr.* 3. *Aarg.*
1926—27, S. 53—56.
Grundtvig og Vestslesvig. 3 breve — og et
stykke historie. — *S. Mdskr.*, 3. *Aarg.*
1926—27, S. 65—73.
1917. 4 Digte. — *S. Mdskr.* 3. *Aarg.*
1926—27, S. 92—94.
Kampen mod Brystsygen. — *Fl. A.*, 15. 1.

- Skolens Historie. [Kronik i Anl. af Hans Kyrre og H. P. Langkilde: Byens Skole]. — *Fl. A.*, 19. 3.
- Brandforsikringens Historie. [Kronik i Anl. af G. Helmer: Geschichte der privaten Feuerversicherung in den Herzogtümern Schleswig und Holstein.] — *Fl. A.*, 9.—10. 4.
- Fjernsyn. — *Hmdl.*, 10. 4.
- Sønderjydsk Litteratur. [Kronik]. — *Fl. A.*, 30. 5. og 1. 6.
- Efter seks Aars Forløb. — *Fl. A.*, 15. 6. *Genforeningsnummer B.*
- P. Skovrøy. — *Fl. A.*, 23. 6.
- Bogen om Krigen. [Kronik om J. Delkil's »Des poilus«]. — *Fl. A.*, 3. 7.
- Dagligt Liv i Løgum Kloster ved Aar 1200. — *Fl. A.*, 10. 7.
- Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse. [Foredrag]. — *Fl. A.*, 10. 8.
- Vore Fædres Tro. [Kronik i Anl. af Axel Olrik og Hans Ellekilde: Nordens Gudeverden.] — *Fl. A.*, 24. 9.
- En vestjysk Bog. [Kronik i Anl. af Sal. J. Frifelt: Mellem to Taarne.] — *Fl. A.*, 28. 10.
- Et Minde fra Krigen. — *Fl. A.*, 6. 11.
- Fra Avtonomi til fælles Love. [Om Tyrkiet]. — *Fl. A.*, 9. 11.
- Morten Eskesen. — *Fl. A.*, 23. 11.
- Danske Folkedragter. [Kronik i Anl. af J. S. Møller: Folkedragter i Nordvestsjælland]. — *Fl. A.*, 10. 12.
- Nye Shakespeare Udgaver. [Kronik]. — *Fl. A.*, 22. 12.
- 1927.
- Herremanden paa Ørnsthalm. — *D. Børnebl.*, 1. Aarg., Nr. 12-13, Sp. 251—256.
- Kulturelt Arbejde i Nordslesvig. — *Grænsevagten*, 9. Aarg., S. 38—46.
- Det gamle Als. [Anmeldelse af Henrik Using: Det gamle Als]. — *S. Mdskr.*, 3. Aarg. 1926—27, S. 105—06.
- De kry Tøvringer. — *S. Mdskr.*, 3. Aarg., 1926—27, S. 150—51.
- Af Linveds Saga. — *S. Mdskr.*, 3. Aarg. 1926—27, S. 177—92.
- Fuglefredning paa Jordsand. — *S. Mdskr.*, 4. Aarg. 1927—28, S. 17—21.
- Mordet ved Arnum. — *S. Mdskr.*, 4. Aarg. 1927—28, S. 69—71.
- Ved Jeanne d'Arcs billedstøtte i Lille d. 12. nov. 1916. — *S. Mdskr.*, 4. Aarg. 1927—28, S. 88.
- Dødsfald ved Elektricitet. — *Ribe Folkebl.*, 10. 4.
- Dødsfald ved Elektricitet. — *Fl. A.*, 12. 4.
- Den nye Skoles Møde i Locarno. — *Hmdl.*, 25. 8.
- Drikkeforholdene i Marsken ved Tønder. — *Fl. A.*, 29. 9.
- Drikkevandet i Marskegnene. — *Fl. A.*, 7. 11.
- 1928.
- Verdenskrigen. Fortalt for Ungdommen. (»Dansk Børneblad«s Smaaskrifter, Nr. 5.) M. Illustr. Kolding 1928. (Ikke i Boghandelen.) 56 S.
- En Dreng iblandt Indianere. — *D. Børneblad*, 1. Aarg., Nr. 19, Sp. 389—92.
- Den 18. April. — *D. Børnebl.*, 1. Aarg., Nr. 29, Sp. 579—584.
- [Genfortælling af] Rolandssagn. — *D. Børnebl.*, 1. Aarg., Nr. 33, Sp. 651-656. Nr. 34, Sp. 679—684.
- Forældre og Skole overfor det seksuelle Spørgsmaal. Foredrag ved Forældremøde paa Tønder Statskole, 28. 2. 1928. — *Folkeskolen*, 45. Aarg. Nr. 15, S. 282-285. Nr. 16, S. 294—297.
- Faren ved elektriske Anlæg. En Henstilling til danske Lærere. — *Folkeskolen*, 45. Aarg., Nr. 45, S. 763—764.
- I Krigens Vold. [Indledn. til og Udgave af: Nis Jacobsen: Under Danebrog til Afrika; tværs over det indiske Hav. Chr. Mathiesen: En vesterbos optegnelser fra tilbage-toget. Alfred Tønder: Telegrafist paa Balkan, minestødt i Østersøen]. — *S. Aarb.*, S. 43—101.
- Historier om tyske præsters brug af dansk. — *S. Mdskr.*, 4. Aarg. 1927—28, S. 185—87.
- Krigsfangerne ved Rejsby. To der ikke kom hjem. — *S. Mdskr.*, 5. Aarg. 1928—29, S. 91—92.
- Krig. — *Tidsskrift for dansk Folkeoplysning*, 2. Aarg. 1928—29, S. 96—99.
- [Anmeldelse af:] H. P. Hanssen: Et Tilbageblik. — *Tilskueren*, 46. Aarg., 1. Halvbind, S. 240—48.
- Til Børnelammelsens Epidemiologi. — *Ugeskr.*, 90. Aarg., Sp. 453—455.
- Malaria i Danmark. — *Ugeskr.*, 90. Aarg., Sp. 643.
- Folkeforbundsforeningernes Liga. Et Tilbageblik paa dens Oprettelse og Virksomhed. — *Fl. A.*, 15. 1.

- Det danske Nationalmuseum. — *Fl. A.*, 22. 2.
 Hugormebid. — *Fl. A.*, 4. 5.
 Rummets Liv. — *Fl. A.*, 15. 6.
 Om en tysk Præst. Et fremtvunget Svar. —
Modersmaalet, 30. 6.
 Den græske Farsot. Den lille Myg, ved hvis
 Stik Sygdomsbæreren indpodes. Ingen
 Sandsynlighed for at Sygdommen kom-
 mer til os. — *Fl. A.*, 11. 9.
 Vesuv. — *V.*, 29. 9.
 Tyskernes særlige Skolekommissioner. Et
 Spørgsmaal til Socialdemokratiets Ledelse
 og til Folketingsmand J. P. Nielsen. —
Fl. A., 12. 10.
 Marius Dalsgaard. — *Fl. A.*, 16. 10.
 En sønderjyds Digter. [Kronik i Anl. af
 Marcus Lauesen: Guds Gøglere.] —
Fl. A., 23. 10.
 Protokollen i Herning. — *Fl. A.*, 27. 10.
 (Jvf. Art. i samme Blad, 12. 10. 1928, om
 Tyskernes særlige Skolekommissioner).
 En Bondens Historie. [Kronik i Anl. af A. J.
 Gejlager: Fæstebondens Børn.] —
Fl. A., 31. 10.
 Strackerjan i Krigstid. — *Hmdl.*, 5. 12.
 Pigen fra Danmark. [Kronik i Anl. af Inge-
 borg Maria Sick: Pigen fra Danmark.] —
Fl. A., 13. 12.
- 1929.
- Christian Thomsen fra Aabenraa, d. 21 Dec.
 1880 — d. 26. Juli 1916. — *Sprogf. Alm.*
 36. *Aarg.*, S. 15—18.
 I Krigens Vold. [Indledn. til og Udgave af:
 Anker Nissen: Under Verdenskrigen i Af-
 rika. Jakob Petersen: I rumænsk Fangen-
 skab.] — *S. Aarb.*, S. 48—95.
 Breve fra R. Rask. [Anmeldelse af Fritz
 Braun: Briefe von R. Rask an J. H. Hal-
 bertsma.] — *S. Mdskr.*, 5. *Aarg.* 1928-29,
 S. 141—42.
 Den sønderjydske kirkegaard i Frankrig —
S. Mdskr., 6. *Aarg.* 1929—30, S. 33—34.
 Tre stednavne. — *S. Mdskr.*, 6. *Aarg.* 1929
 —30, S. 54—56.
 Vore syges pleje. — *Tidsskrift for dansk*
Folkeoplysning, 2. *Aarg.* 1928—29, S.
 500—506.
 De folkelige mindretal i Europa. — *Tids-*
skrift for dansk Folkeoplysning, 3. *Aarg.*
 1929—30, S. 268—290.
 Det danske Børnehjem i Frankrig. En enkel
 og smuk Højtidelighed paa den danske og
 den franske Kirkegaard. — *Fl. A.*, 28. 7.
- [Udtalelse til Hejmdal's Jubilæumsnummer].
 — *Hmdl.*, 1. 10.
 Det store Værk ved Rhinen. — *Hmdl.*, 4. 12.
- 1930.
- Om genitiv i Vest-sønderjyds. — *Danske*
Folkemaal, 4. *Aarg.* 1930—31, S. 113—14.
 En udgave af kilder. [Anmeldelse af Otto
 Scheel og P. Paulsen: Quellen zur Frage
 Schleswig-Haithabu.]. — *S. Mdskr.*, 6.
Aarg. 1929—30, S. 144.
 Stednavne i det østlige Sønderjylland. —
S. Mdskr., 7. *Aarg.* 1930—31, S. 24—29,
 37—39.
 De gamle Møller. — *S. Mdskr.*, 7. *Aarg.*,
 1930—31, S. 41—42.
 Brandtræer og forbrand. — *S. Mdskr.*, 7.
Aarg. 1930—31, S. 45.
 Sønderjyds litteratur 1864—1914. En over-
 sigt. — *Tidsskrift for dansk Folkeoplys-*
ning, 3. *Aarg.* 1929—30, S. 542—51.
 Paul Hymans. — *Tidsskrift for dansk Folke-*
oplysning, 4. *Aarg.* 1930—31, S. 99—117.
 Stednavne i det østlige Sønderjylland. — *Tu-*
ristforeningen for Danmark: Sydøst-Jyl-
land, Aarbog 1930. Kbh. 1930, S. 147-57.
 Over Afstemningens Fest til Genforeningens
 blivende Glæde. [Tale]. — *Fl. A.*, 10. 2.
 Dagens Politik i Alsace. — *Hmdl.*, 8. 3.
 Det gror i Nordslesvig under dansk Frihed.
 — *Hmdl.*, 8. 7.
 Calmettes Vaccine. — *V.*, 15. 7.
 Indtryk fra Budapest. — *V.*, 4. 8.
 Holger Danske. — *Fl. A.*, 29. 8.
 Ved Svejts' Grænse. En Drøftelse om Græn-
 seforlægninger. — *Hmdl.*, 19. 9.
 Hans Nissen fra Hammelev. — *Fl. A.*, 27. 9.
 Processen i Louvain. — *V.*, 4. 12.
 Østerrig i Dag. — *Hmdl.*, 5. 12.
- 1931.
- Sønderjydske Sagn, 1—14: Jomfruen paa
 Skærbækgaard; Tule Vognsen; De kloge
 Folk i Gabøl; Nis Henriksen paa Urnehov-
 ved; Drengens Dom; Hellevad lille Kir-
 ke; Lindormen ved Egvad Kirke; Kong
 Valdemars Bryllup; Blodpengene; Strand-
 fogeden paa Rønmø; De Spandet Enge;
 Den svorne Vej; Jold, Kind og Find;
 Dyrhus. — *D. Børnebl.*, 4. *Aarg.*, Nr. 36,
 38—51, og 5. *Aarg.*, Nr. 10—11.
 Skrædderne i Mjorden. Et lille Tidsbillede.
 — *S. Mdskr.*, 7. *Aarg.* 1930—31, S. 154
 —155.

- Sønderjydske Litteratur 1864—1914. En Oversigt. — *S. Mdskr.*, 7. Aarg. 1930-31, S. 177-187.
- Et kirkevindue. — *S. Mdskr.*, 8. Aarg. 1931—32, S. 17—18.
- En bog om Nørborg. [Anmeldelse af J. Raben: Nordborg gennem 800 Aars skiftende Historie]. — *S. Mdskr.*, 8. Aarg. 1931-32, S. 57—59.
- Kalkmalerierne i Brøns Kirke. — *S. Mdskr.*, 8. Aarg. 1931—32, S. 74—75.
- Paul Hymans. [Belgisk Statsmand, f. 3. 3. 1865; Tale af P. H. overs. af H. L. T.]. — *Tidsskrift for dansk Folkeoplysning*, 4. Aarg. 1931, S. 99—117.
- H. P. Hanssen. — *Tidsskrift for dansk Folkeoplysning*, 4. Aarg., 1930—31, S. 429—437.
- Dr. Thalwitzer [9. 2. 1874 — 18. 1. 1931]. — *Ugeskr.*, 93. Aarg., S. 93.
- Sønderjydske Litteratur 1864—1914. — *Hmdl.*, 21. 4.
- Verdun. — *Fl. A.*, 16. 7.
- Hos Menneskeslægtens Ældste. — *Fl. A.*, 22. 7.
- Med Pilegrimme til Lourdes. — *Fl. A.*, 28. 7.
- Efter Valgslaget i England. Hvad Fremtidsprogrammet gaar ud paa. — *Fl. A.*, 6. 9.
- Skolebygning og Skoleudstyr i Landsbyen. — *Hmdl.*, 25. og 26. 9.
- Johan Skjoldborg. — *V.*, 6. 10.
- Efter Valgslaget i England. Hvad Fremtidsprogrammet gaar ud paa. — *Fl. A.*, 6. 11.
- Universitetet i Aarhus og Sønderjylland. — *Fl. A.*, 6. 11.
- Italienerne i Dalmatien. — *Hmdl.*, 7. 12.
- 1932.
- En Hilsen til H. P. Hanssen. — *Festskrift til H. P. Hanssen paa hans 70 Aars Dag den 21. Febr. 1932. Aabenraa 1932*, S. 9—13.
- Sygepleje. [Foredrag.] — *Sygeplejen*, 23. Aarg., Nr. 3, S. 29—35.
- Af en nordslesvigsk slægts skæbne. Fire personalia. [Slægten Thomsen i Roost]. — *S. Mdskr.*, 8. Aarg. 1931—32, S. 147—51.
- En Kirkestrid i Arrild. — *S. Mdskr.*, 9. Aarg. 1932—33, S. 1—7.
- Professor H. A. Nielsen. — *S. Mdskr.*, 9. Aarg. 1932—33, S. 33—34.
- Til loppens saga. — *Ugeskr.*, 94. Aarg., Sp. 56.
- Den gamle Redaktør. [P. Skovrøy]. — *Fyns Venstreblad*, 8. 4.
- Sprogordningen paa Malta. Et engelsk-italiensk Stridsemne. — *Fl. A.*, 20. 4.
- En Førerskikkelse fra Alsace. [Abbed Xavier Haegy]. — *Hmdl.*, 18. 5.
- Det nationale Aarsmøde. — *Fl. A.*, 29. 6.
- Fra Evropas Sydøst. Brogede nationale Spørgsmaal. — *Fl. A.*, 30. 8.
- Stednavnenes Vidnesbyrd. — *Fl. A.*, 23. 10.
- 1933.
- Sammen med Th. Roust: Tønder Bibliotek 1923—33. M. Illustr., Tønder (J. N. Jepsens Bogh.) 1933, 30 S.
- Den gode Hyrde. — *D. Børnebl.*, 6. Aarg., Nr. 17, Sp. 335—336.
- Tuberkulosestationernes Arbejde. — *Nord. hygiejnisk Tidsskrift*, 14. Aarg., S. 152—154.
- Samlet eller delt Skoletid. — 7. nordiske kongress for fysisk fostring, barne- og ungdomshygiene. Bergen 10.—13. Sept. 1933. Oslo 1933, S. 80—90.
- Et Grænsesogns Sprog. — *S. Mdskr.*, 10. Aarg. 1933—34, S. 57—60.
- Kvaksalverspørgsmaalet. — *Ugeskr.*, 95. Aarg., Sp. 59.
- En læges skæbne. [Georges Haret.] [Røntgenstråalernes Indflydelse]. — *Ugeskr.*, 95. Aarg., Sp. 154.
- Den medicinske student og Calmette vaccinationen. — *Ugeskr.*, 95. Aarg., S. 390—391.
- Den kemiske og bakteriologiske Krig. [Kronik om Gertrud Woker: Den kemiske og bakteriologiske Krig.] — *Fl. A.*, 10. 1.
- Den kemiske Krig. — *Fl. A.*, 25. 1.
- Stednavne i Vestslesvig. — *V.*, 31. 1.
- Mussolinis Broder. — *Fl. A.*, 5. 3.
- Danmarks Folkeminder. — *Fl. A.*, 22. 3.
- Fra Danmarks Sydvesthjørne. — *Fyens Tidende*, 12. 4.
- Dansk Sind i Dagens danske Skønlitteratur. — *Fl. A.*, *Genforeningsnr.*, *Sydslesvigsk Udgave*, 15. 6.
- Fra Aalandsøerne. (Rejsebrev). — *Fl. A.*, 23. 7.
- Valamo (Rejsebrev). — *Fl. A.*, 26. 7.
- I Estlands Hovedstad (Rejsebrev). — *Fl. A.*, 4. 8.
- En sønderjydske Fører. Amtsskolekonsulent Nic. Svendsen. — *V.*, 7. 8.
- Ved Østens Grænse (Rejsebrev). — *Fl. A.*, 9. 8.

- Den gode Arbejder ved Danmarks Grænse. [Tale holdt ved Lærer Alfr. Torps Kiste]. — *Fl. A.*, 12. 12.
- 1934.
- Lærer A. Torps Minde. — *Folkeskolen*, 51. *Aarg.*, Nr. 35, S. 575.
- Lærer Alfred Torp. 27. 11. 1896 — 3. 12. 1933. — *Grænsevagten*, 16. *Aarg.*, S. 22—24.
- I Krigens Vold. [Indledn. til og Udgave af: Minder og Optegnelser af Jørgen Hansen, Endrupskov.] — *S. Aarb.*, S. 112—128.
- Diggreven. [Kresten Jensen]. — *S. Mdskr.*, 10. *Aarg.* 1933—34, S. 121—26.
- Fra Nordens Østgrænse. — *S. Mdskr.*, 10. *Aarg.* 1933—34, S. 146—49.
- Den sønderjydske Kirkegaard i Frankrig. — *S. Mdskr.*, 10. *Aarg.* 1933-34, S. 209-12.
- Sorgagre. Et Sagn fra Ballum. — *S. Mdskr.*, 11. *Aarg.* 1934—35, S. 13—16.
- Stormflod. [Indledn. til bl. a. en Facsimile-udgave af V. von Jessen: Om den store forfærdelige Storm- och Vandflod . . 1634. Tr. 1635]. — *S. Mdskr.*, 11. *Aarg.* 1934—35, S. 73—74.
- Slesvigske Folkesagn. [Om Frederik Fischer.] — *S. Mdskr.*, 11. *Aarg.* 1934-35, S. 114—116.
- Estlandssvenskerne. — *Hmdl.*, 10. 11.
- Studehandel. — *Fl. A.*, 23. 12.
- Estlands-Listen. [Anmeldelse af Paul Johansen: Die Estlandsliste des Liber census Daniae.] — *Fl. A.*, 25. 12.
- 1935.
- Af Dybsens Nød. — *Paa Vej til Danmark. Livsbilleder fra Sønderjyl. i Overgangs-aarene 1918—20. Udgivet af Nic. Svendsen og Sv. Thorsen. Kbh.* 1935, S. 69—79.
- Vesuv og Pompeji. — *D. Børnebl.*, 8. *Aarg.*, Nr. 17, Sp. 329—336.
- Hilsen fra Sønderjylland til danske Dreng. [Tale ved Radiodrengetimen, 13. 6.]. — *D. Børnebl.*, 8. *Aarg.*, Nr. 39, Sp. 771-774.
- Fra Skolehygiejnen. — *Folkeskolen*, 52. *Aarg.*, Nr. 19, S. 311—12.
- Fra Børne- og Ungdomshygiejnens Organisation. — 8. *nordiske Kongres for legemlig Opdragelse, Børne- og Skolehygiejne paa Hindsgavl* 1.—6. Juli 1935. S. 76-83.
- Fra engelsk Skolehygiejne. — *Skolehygiejnisk Tidsskrift*, 23. *Aarg.*, Nr. 4, S. 57-60.
- Chjensen fra Wilna. — *Sprogf. Alm.*, 42. *Aarg.*, S. 51—52.
- Lærer Alfred Torp. 27. 11. 1896 — 3. 12. 1933. — *Sprogf. Alm.*, 42. *Aarg.*, S. 67-69.
- Flensborg Byskraa. — *S. Mdskr.*, 11. *Aarg.* 1934—35, S. 137.
- Litteratur om Sønderjylland. [Foredrag]. — *S. Mdskr.*, 11. *Aarg.* 1934-35, S. 157-167.
- Navnet Ubjerg. — *S. Mdskr.*, 11. *Aarg.* 1934—1935, S. 176.
- Gammal Svenskby. En beretning om svenske bønder. — *S. Mdskr.*, 12. *Aarg.* 1935—36, S. 37—44.
- De gamle Møller. — *S. Mdskr.*, 12. *Aarg.* 1935—36, S. 49—50.
- Jørgen Iversen i Svejrup. — *S. Mdskr.*, 12. *Aarg.* 1935—36, S. 94—98.
- Nicolai Andersen. — *S. Mdskr.*, 12. *Aarg.* 1935—36, S. 98—101.
- Finsk Sprog i svensk Skole. — *Hmdl.*, 20. 1.
- Tyskerne i Belgien. — *Hmdl.*, 5. 4.
- Nordisk Aand. Ved det nordiske Pressestævne paa »Folkehjem« i Aabenraa den 19. Maj 1935. — *Fl. A.*, 22. 5.
- Byraadsvalg i Alsace. — *Hmdl.*, 13. 6.
- Nordslesvigske Stemninger. — *Dybbølpostens Særnummer*, 15. 6.
- De gamle Diger. — *Fl. A.*, 12. 7.
- Ved Josef Pilsudskis Død. — *Hmdl.*, 14. 7.
- Vore Stednavne. Stednavne-Udv. 25 Aars Jubilæum. — *Hmdl.*, 19. 7.
- Frygten for Skindøden. — *Berl. Aftenavis*, 24. 7.
- De gamle Møller. — *Fl. A.*, 15. 9.
- P. Skovrøy som Forfatter. — *Fl. A.*, 26. 10.
- I Rusland. — *Fl. A.*, 10. 11.
- Sønderjylland 1920—35. [Anmeldelse af Karl Rasmussen: Sønderjylland 1920-35]. — *Fyns Venstreblad*, 5. 12.
- Ved Tjekkoslavakiets Grænse. Tysk Aktion som ved vor Grænse. — *Hmdl.*, 17. 12.
- Folkeskolen og Børnenes Sundhed. [Foredr. ved det store Skolemøde i Tønder, d. 29. Nov. 1935]. — *V.*, 18. og 19. 12.
- 1936.
- Dansk skæbne og sind i Sønderjylland. — *Dansk Udsyn*, 16. *Aarg.*, S. 257—67.
- Koldfeber, hjemme og anden Steds. — *Folkets Alm.* 1936. (7 S.).
- Tøndersk Hygiejne. — *Jul i Tønder*, S. 5—6.
- Fra Mælkehygiejnen. — *Mælkeritidende*, 49. *Aarg.*, S. 79—83.
- Gæret Mælk. — *Mælkeritidende*, 49. *Aarg.* S. 315—318.
- Russiske Landbrugstal. — *Nordslesv. Land-*

- brugs- og Mejeritidende, 42. Aarg., Nr. 17, S. 273—275.
- P. Skovrøy. — *Sprogf. Alm.*, 43. Aarg., S. 59—62.
- Sygeplejerskens Egnethed. — *Sygeplejen*, 27. Aarg. Nr. 2, S. 21—23.
- Sammen med Claus Eskildsen: Graven ved Stenten Mølle. — *S. Mdskr.*, 13. Aarg. 1936—37, S. 10—11.
- Sognefoged og Degn. [Michel Adolphsen d. 4. 3. 1829, og Hans Peter Haas]. — *S. Mdskr.*, 13. Aarg. 1936—37, S. 112—116.
- Hvad betyder det ejendommelige ord »Katskaar«? — *S. Mdskr.*, 13. Aarg. 1936—37, S. 118—20.
- Spædbørnsdødelighed. — *Ugeskr.*, 98. Aarg., Sp. 1096.
- Bibliotekerne og Samfundet. [Kronik om J. Aarsbo: B. o. S.] — *Fl. A.*, 5. 1.
- Sygdoms Væsen. — *Fyns Venstrebl.*, 11. 1.
- Polisk Politik. — *J. T.*, 18. 2.
- Striden om den nye Saxo-Udgave. — *Jyllandsposten*, 26. 4.
- Smaa børns Legetøj. — *Fl. A.*, 28. 7.
- Polisk Udenrigspolitik. — *J. T.*, 21. 8.
- Ad de gamle Stier. Paa Pilgrimsfærd i Nordfrankrig. — *Hmdl.*, 22. 9.
- Lægevidenskabens Historie. — *Fl. A.*, 1. 12.
- Processen i Louvain. — *V.*, 4. 12.
- 1937.
- Løgumkloster-Bank, Aktieselskab. 1887-1937. M. Illustr. Løgumkloster 1937. (Ikke i Bogh.). 56 S.
- Tønder Læse- og Ungdomsforen. 1912-1937. M. Illustr. Tønder (J. N. Jepsens Bogh.), 1937, 52 S.
- Frankrigs nye Skoleforslag. — *Folkeskolen*, 54. Aarg., Nr. 11, S. 213.
- (J. P.) Junggreen. (Biografi). — *Folkets Alm.* 1937. (13 S.).
- Fra Udlandets Mælkehygiejne i 1936. — *Mælkeritidende*, 50. Aarg., S. 99—104.
- Svend Højberg. 20. 3. 1853 — 14. 3. 1936. — *Sprogf. Alm.*, 44. Aarg., S. 103—104.
- Sygeplejerskernes Uddannelse. — *Sygeplejen*, 28. Aarg., Nr. 1, S. 3—4.
- Diakonissen paa Runø. — *Sygeplejen*, 28. Aarg., Nr. 7, S. 99.
- H. P. Hanssen og Historisk Samfund for Sønderjylland. — *S. Aarb.*, S. 161—167.
- Valdemar Thisted, digterpræsten i Høyrup 28. 2. 1815—14. 10. 1887. — *S. Aarb.*, S. 247—265.
- Sproglige minder. — *S. Mdskr.*, 13. Aarg. 1936—37, S. 121—122.
- Af Danskhedens Historie i Tønder. — *S. Mdskr.*, 13. Aarg. 1936-37, S. 137-56.
- Hvorledes biskop Martensen og rigsdagsmand Hans A. Krüger var i familie med hinanden. — *S. Mdskr.*, 14. Aarg. 1937-38, S. 30.
- Andreas Hansens breve. — *S. Mdskr.*, 14. Aarg. 1937—38, S. 31—32.
- In memoriam: Ved Professor Wilhelm Nagels baare i Højer 26. 2. 1937. — *Ugeskr.*, 99. Aarg., Sp. 250.
- Apotheckerens flaske. — *Ugeskr.*, 99. Aarg., Sp. 422.
- Sønderjydske fadderskaber. — *Ugeskr.*, 99. Aarg., Sp. 1373.
- Jugoslavisk Politik. — *J. T.*, 17. 2.
- Om Johannes. [Ang. Navnet]. — *Fl. A.*, 9. 3.
- Et Slag mellem to Verdensanskuelser. — *J. T.*, 16. 4.
- Karsten Thomsen af Frøslev. 1837. 28. Maj. 1937. — *Hmdl.*, 28. 5.
- Skolestriden i Alsace. — *Jyllandsp.*, 24. 6.
- Bondefrigørelsen som Friluft-Festspil. Lærer Demuths »Frihed« havde i Aftes Urpremiere i Jørgensgaard Skov. — *Hmdl.*, 3. 7.
- En ny Grundlov i Estland. — *J. T.*, 27. 8.
- Maalet for dansk Ungdom. For vordende Slægters Fremgang og Lykke — Kraftige og spændstige unge Mænd, smidige og yndefulde unge Kvinder. [Tale]. — *Fl. A.*, 2. 9.
- Et Par Bynavne. — *Fl. A.*, 5. 9.
- Digterpræsten paa Højrup [Adolph Thisted]. — *V.*, 22. 10.
- Fra Balticum. 1. Hvorleds Lithauen blev et frit Land. — *J. T.*, 3. 12.
- Fra Balticum. 2. Det fri Lithauen. — *J. T.*, 5. 12.
- Befolkningsforhold i Tønder Amt. — *Berl. Aftenavis*, 7. 12.
- 1938.
- Peter Christian Koch og »Dannevirke«. *Bladet Dannevirke 100 Aar 1838—1938, Haderslev* [1938], S. 72—161.
- Gammal-Svenskby. — *D. Børnebl.*, 11. Aarg., Nr. 17, Sp. 335-338. Nr. 18, Sp. 357-362.
- Dannevirke. Et minde fra 1838. — *Folkets Alm.* 1938. (13 S.).
- Fra Mælkehygiejnen 1937. — *Mælkeritidende*, 51. Aarg., S. 113—114.

Bankbestyrer Jørgen Møller, Skærbæk. — *Sprogf. Alm.*, 45. Aarg., S. 72—75.
 [Anmeldelse af:] Franz v. Jessen: Haand- bog i det slesvigske spørgsmaals historie. — *S. Aarb.*, S. 327—330.
 En fremmed folkeskæbne. — *S. Mdskr.*, 14. Aarg. 1937—38, S. 151—52.
 Haandbog i det slesvigske Spørgsmaals Hi- storie. [Anmeldelse]. — *S. Mdskr.*, 15. Aarg. 1938—39, S. 33—36.
 Paul Verrier. — *S. Mdskr.*, 15. Aarg. 1938— 39, S. 37—38.
 Poliomyelitis uden Lammelser. — *Ugeskr.*, 100. Aarg., Sp. 109—111.
 Respekt for sproget. — *Ugeskr.*, 100. Aarg., Sp. 180.
 Tjekskiske lægers program. — *Ugeskr.*, 100. Aarg., Sp. 1289—90.
 Aurillac-Bogen 1937. — *V.*, 3. 2.
 Estlands-Svensk. — *Fl. A.*, 6. 12.

1939.

Fra Danmarks Hus. — *D. Børnebl.*, 13. Aar- gang, Nr. 5, Sp. 81—84.
 Gammal-Svenskbys Saga. — *Folkets Alm.*, 1939. (11 S.).
 18. April. [75-Aars-Dagen for Slaget paa Dybbøl]. — *Grænsen*, 1. Aarg., Nr. 4 1939, S. 4.
 Nordslesvig efter Genforeningen. — *Græn- sen*, 1. Aarg., Nr. 6—7, S. 9—11.
 Fra fremmede Landes Mælkehygiejne i 1938. — *Mælkeritid.*, 52. Aarg. S. 24-25.
 Sønderjydske årbøger i 50 år. — *S. Aarb.*, S. 1—7.
 Hilsen til »Den danske historiske Forening«. — *S. Mdskr.*, 15. Aarg. 1938-39, S. 191-92.
 Efter valget 3. april 1939. — *S. Mdskr.*, 15. Aarg. 1938—39, S. 227—28.
 Hundrede aars biblioteksarbejde ved Dan- marks grænse. — *S. Mdskr.*, 16. Aarg. 1939—40, S. 37—39.
 Hunden og Hygiejnen. — *Fl. A.*, 21. 3.
 Valgbetragtninger fra Sønderjylland. — *J. T.*, 9. 4.
 Dødsstraffen i Danmark. — *Fl. A.*, 16. 9.
 Rotter. — *Fl. A.*, 17. 10.
 Fru Betty Hennings. — *Hmdl.*, 30. 10.
 Neutrales Pligter. — *Fyns Venstrebl.*, 2. 11.
 Stedlig Historie [Foredrag]. — *Modersmaalet*, 7. 11.
 Lettisk Kultur. — *V.*, 15. 11.
 Dr. M. Mackeprang. — *V.*, 28. 12.

1940.

Småvers (Privattryk. Trykt i 100 Eksempl.) Tønder 1940. (Ikke i Bogh.). 12 upag. Bl.)
 Fra 20 gode år. — *Småskrifter tilegnede Pro- fessor, Dr. phil. Aage Friis paa Halv- fjerdsaarsdagen 16. Aug. 1940. Kbh. 1940, S. 317—329.*
 Abraham Lincoln og den sovende Vagtpost. — *D. Børnebl.*, 13. Aarg., Nr. 40-41, Sp. 743—746.
 Arachnes Væv [Græsk Sagn genfortalt]. — *D. Børnebl.*, 13. Aarg., Nr. 48, Sp. 839-42.
 De Titusinders Togt. — *D. Børnebl.*, 13. Aarg., Nr. 49, Sp. 863—866.
 Hjemstavnhistorie og -skole. — *Folkesko- len*, 57. Aarg., Nr. 40, S. 655—658.
 Stormfloder. — *Folkets Alm.*, 1940 (13 S.).
 For tyve år siden og — idag. — *Grænsen*, 2. Aarg. Nr. 6-7, S. 39.
 Skolen og Skolebarnets Hygiejne. — *Skole- hygiejnisk Tidsskrift*, 28. Aarg., Nr. 3, S. 26—34.
 Mælk som Smittebærer for Tuberkulose. — *Sygekasse-Bladet*, 36. Aarg., Nr. 2.
 En hundredårsdag: Gustav Johannsen. — *S. Aarb.*, S. 1—10.
 Paa A. D. Jørgensens 100-Aarsdag i Graa- sten. — *S. Aarb.*, S. 189—195.
 I Sommersted skole. 20. 12. 1939. — *S. Mdskr.*, 16. Aarg. 1939—40, S. 131—34.
 Skole den Gang og Skole nu. [I Anledning af 20-Aarsdagen for Afstemningen i Søn- derjylland]. — *Fyns Venstrebl.*, 9. 2.
 Da vi længtes efter Frihed, saa vi Frihe- dens Værd. Udlændighedens Kaar skal kendes og forstaas af Nutids Ungdom [Fo- redrag]. — *J. T.*, 13. 2.
 Den befriade människan [Kronik i Anl. af Pär Lagerkvist: Den befriade människan]. — *Fl. A.*, 15. 2.
 Vor Tids Stordaad [Lægevidenskab. Frem- gang]. — *V.*, 22. 2.
 Sven Tange — Hansigne Lorenzen. — *Fl. A.*, 30. 3.
 Gudenaastævnet. [Det 18. danske Hjem- stavnstævne]. — *Fl. A.*, 12. 8.

1941.

[Indledning til] Det danske Sprog i Her- tugdømmet Slesvig, af Dr. C. Paulsen. Tønder, S. 3—5. (Sønderj. Mdskr. Ny- tryk Nr. 1).
 Kampen mod Tuberkulosen. Tønder. (Na- tionalforen. til Tuberkulosens Bekæmpelse, Tønder Kreds. Ikke i Bogh.). 24 S.

- Valdemar Sejrs og Jydske Lov. — *D. Børneblad*, 14. Aarg., Nr. 28, Sp. 455—460.
- Byens Krønike. — *Dansk Hjemstavn*, 2. Aargang Nr. 3, S. 5.
- Arkivkursus. — *Dansk Hjemstavn*, 2. Aarg., Nr. 3, S. 6.
- Gustav Johannsen. F. 2. Aug. 1840 — D. 25. Okt. 1901. — *Folkets Alm.*, 1941. (12 S.).
- Efter tyve aar. — *Grænsen*, 3. Aarg., Nr. 4, S. 37—38.
- Ørernes renlighed. — *Skolehygiejnisk Tidsskrift*, 29. Aarg., Nr. 2, S. 20.
- Fru Marie Skau-Petersen. — *Sygeplejen*, 32. Aarg., Nr. 5, S. 75.
- Rank og sanddru. — *Sønderjydske Jul*, 14. Aarg. (2 S.).
- Sammen med Thomas Kaufmann: Berthold Christian Ægidius og Varnæs-Salmebogen. — *S. Mdskr.*, 17. Aarg., S. 68—70.
- Skærbækpræsten. Et blad af fortyskningens historie. [Chr. Johs. Jacobsen]. — *S. Mdskr.*, 17. Aarg., S. 202—06.
- Moderne Erhvervsvejledning. [Kronik om Niels E. Wilhelmsen: Moderne Erhvervsvejledning]. — *Fl. A.*, 13. 2.
- For 700 Aar siden. — *Hmdl.*, 13. 3.
- Dansk Samvirke. — *Hmdl.*, 1. 5.
- En stor norsk Roman. [Kronik i Anl. af Johan Falkberget: Den fjerde Nattevagt]. — *Fl. A.*, 20. 5.
- Fra Kampen mod Tuberkulosen. — *Berl. Tidende*, 8. 7.
- Efter tyve Aar. — *Kristel. Dagbl.*, 13. 7.
- Fra Nationalmuseets Arbejdsmark. Et stort og mangfoldigt Arbejde til Danmarks Hæder. [Kronik]. — *Fl. A.*, 7. 8.
- Hvorfor driller Mennesker hverandre? Og hvorfor griner de? [Kronik i Anl. af Sigurd Vedde: Om Motiver til smaa Forlempelser]. — *Fl. A.*, 5. 9.
- Biblioteker i Sognene. Et storstilet Tilbud om Dannelse og Kundskab. [Foredrag i Tønder Amts Sogneraadforening]. — *Fl. A.*, 15. og 16. 10.
- Snorre. Et Navn, der lyser i Nordens Litteraturhistorie. — *Fl. A.*, 22. og 23. 10.
- Det indre nordiske Fællesskab [igennem den fælles nordiske Litteratur]. [Tale]. — *Fl. A.*, 17. 12.
- 1942.
- Den nordslesvigske Skoleforening 1892—1914. — *Sønderj. Skoleforen.* 1892-1942. *Udg. af Sønderjydske Skoleforening. Kolding* 1942, S. 23—75.
- Anders Sørensen Vedel. — *D. Børnebl.*, 16. Aarg., Nr. 4, Sp. 51—52.
- Han talte Dansk. P. Hiort Lorenzen. — *D. Børnebl.*, 16. Aarg. Nr. 5, Sp. 71—74.
- Rank og sanddru. — *Dansk Hjemstavn*, Nr. 4, S. 4—6.
- Redaktør Skovrøy. — *Folkets Alm.*, 1942 (12 S.).
- Redaktør Ernst Christiansen. — *Sprogj. Alm.*, 49. Aarg., S. 48—51.
- Rejsen til Persien. [Omtale af M. Refslund-Klemann: Johan Albrecht von Mandelslo: Journal and Observation]. — *S. Mdskr.*, 18. Aarg., S. 69—70.
- Peter Hiort Lorenzen. — *S. Mdskr.*, 18. Aargang, S. 201—03.
- Kulturens Veje. [Kronik i Anl. af Kaj Birket-Smith: Kulturens Veje. Bd. 1]. — *Fl. A.*, 10. 1.
- En stor Bog. [Kronik i Anl. af »Alt om Børn«. Red. af Oluf Andersen og Sofie Rifbjerg]. — *Fl. A.*, 3. 3.
- Sprognærme. — *Fl. A.*, 18. 3.
- Marcus Lauesens Sonetter. [Kronik i Anl. af Marcus Lauesen: 12 Sonetter]. — *Hmdl.*, 1. 4.
- Tyvernes og Tredvernes Digtere. [Kronik i Anl. af Cai M. Woel: Tyvernes og Tredvernes Digtere, 1941]. — *Fl. A.*, 2. 7.
- Fra Nationalmuseets Arbejdsmark 1942. [Kronik]. — *Fl. A.*, 8. 7.
- Johan Herman Wessel. — *Fl. A.*, 7. og 8. 10.
- Anders Sørensen Vedel. — *Fl. A.*, 16. 10.
- To Bøger af Hans Brix. [Kronik i Anl. af »Ludvig Holbergs Komedier« og »Digterne og Fædrelandet«]. — *Fl. A.*, 21. 10.
- En gammel Bog om Bondens Gerning. [Kronik i Anl. af Henrick Thomæsøn Gerner: Hesiodi Dage eller Rijmstock. Ved Hans Ellekilde]. — *Fl. A.*, 29. 12.
- Ved Nytaar 1943. [Om Ungdomsarbejdet og »Dansk nordisk Ungdom«]. — *J. T.*, 31. 12.
- 1943.
- Genforeningsdagene. (Ill. af Gösta Marstrand la Cour). Tønder [1943]. (J. N. Jepsens Boghandel). 64 S.
- Arkiv, bibliotek, museum. — *Kulturelle Forhold i Sønderjylland, 1920—1942. Red. af Jakob Petersen. Haderslev* 1943, S. 151—172.
- Sammenhængen i vort folks historie. — *Folkeskolen*, 60. Aarg., Nr. 39, S. 710—711.
- Genforeningsdagene. — *Grænsen*, 5. Aarg., Nr. 6, S. 125—129.

- Den nordslesvigske Skoleforening i tal. — *S. Mdskr.*, 19. Aarg., S. 15—19.
- Det første sønderjydske møde. — *S. Mdskr.*, 19. Aarg., S. 39—40.
- Den slesvigske Forening. — *S. Mdskr.*, 19. Aarg., S. 91—101.
- Vor Tids danske Bogverden. — *Hmdl.*, 6. 1. Johs. V. Jensen. — *Fl. A.*, 20. og 21. 1.
- »Folkestyrets Veje«. [Kronik i Anl. af Bogen af samme Navn]. — *Hmdl.*, 23. 1.
- Kulturens Veje. [Kronik i Anl. af Kaj Birket-Smith: Kulturens Veje. 2. Del]. — *Fl. A.*, 12. 2.
- Fra Kampen mod Tuberkulosen. — *Hmdl.*, 12. 3.
- Den gamle Doktor. [Frederik Ferdinand Ulrik]. — *Fl. A.*, 30. 7.
- Tønder fylder 700 Aar. — *Politiken*, 5. 8.
- Ved en 70 Aars Dag. [Amtsskolekonsulent Nicolai Svendsen]. — *Politiken*, 10. 8.
- Vakinationen mod Difteri. — *Hmdl.*, 25. 9.
- Den ondartede Halssyge (Difteri). — *Fl. A.*, 29. 9.
- Narresutten. — *Fl. A.*, 19. 10.
- 1944.
- Brødrene Haastrups Mindelegat. Tønder Amts Centraltrykkeri. 4 upag. S. Portr. Som læge i den tyske hær. — *D[ansksindede] S[sønderjydske] K[rigsdeltageres] Aar bog*, 1944, S. 63—66.
- Peter Laurtrups Minder. — *S. Aarb.*, S. 133—236.
- Et smukt Minde. [Slægten Hastrup]. — *S. Mdskr.*, 20. Aarg., S. 31—32.
- Nogle medicinske tal fra Nordslesvig. — *S. Mdskr.*, 20. Aarg., S. 178—80.
- Danske Højtidskikke og dansk Jul. [I Anl. af Hans Ellekilde: Danske Højtidskikke og vor danske Jul gennem Tiderne]. — *Fl. A.*, 7. 1.
- Flensborg byskrå. — *Fl. A.*, 28. 2.
- Bogen om Knud [Rasmussen]. [Kronik]. *Fl. A.*, 20. 3.
- Brødrene Haastrups Mindelegat. — *Fl. A.*, 22. 6.
- En Sognehistorie. — *Hmdl.*, 27. 10.
- Folkehøjskolen. [Kronik i Anl. af Roar Skovmand: Folkehøjskolen i Danmark 1841—1892]. — *Fl. A.*, 10. 11.
- 1945.
- En kilde til stedhistorie. — *Festskrift til Knud Fabricius 13. Aug. 1945. Fra Dansk historisk Fællesforening. Kbh.* 1945, S. 220—228.
- Kærlighed gør Livet værd at leve — selv om den volder, at vi græder. — *D. S. K. Aar bog 1945*, S. 115—116.
- Grænsen. — *Dansk Udsyn*, 25. Aarg. S. 71—76.
- En kilde til stedhistorie. — *Fortid og Nutid*, Bd. 16, S. 220—228.
- Edmée. — Erindringsbillede fra Krigen i Nordfrankrig. — *Sprogf. Alm.*, 52. Aarg. S. 43—47.
- Det selvklare i historien. — *S. Mdskr.*, 21. Aarg., S. 74—76.
- Fra stedlig sønderjysk Historie. [Kronik i Anl. af Morten Kamphøven: Møllens Røst og Niels Madsen Carlsen: Et vestslesvigske Smaakaarshjem]. — *Fl. A.*, 5. 1.
- Danmarks Digtekunst. [Kronik i Anl. af F. J. Billeskov Jansen: Danmarks Digtekunst, Bd. 1]. — *Fl. A.*, 18. 1.
- Femogtyve Aars Genforening. — *J. T.*, 15. 6.
- Franz v. Jessen. [Kronik i Anl. af Franz v. Jessen: Mit Livs Egne, Hændelser, Menesker, Bd. 2]. — *Fl. A.*, 3. 7.
- Fra 100 Aars Lægevidenskab. I-V. — *Fl. A.*, 14. og 21. 8.; 3. og 19. 9. og 20. 10.
- Stenens Tale. [Tale ved Afsløringen af Genforeningsstenen i Skærbæk paa Kongens Fødselsdag]. — *Fl. A.*, 3. 10.
- H. P. Hanssen. [Omtale af P. Lauritsen: H. P. Hanssen, Nordslesvigs Skaber]. — *Fl. A.*, 12. 10.
- Til Holland med »Red barnet!« — *Fl. A.*, 16. 11.
- 1946.
- Dansk Tale i Sønderjylland. (Tegninger af Johs. Chr. Nielsen). Tønder (Guldhorn) 1946. 134 S.
- Hvad der skal ske, det sker. — *D. S. K. Aar bog 1946*, S. 60—62.
- Kilder til de onde års historie. — *Fortid og Nutid*, Bd. 16, S. 332—335.
- 25 Aar. — *Sprogf. Alm.*, 53. Aarg., S. 1-10.
- Nordslesvigske mejerier i 50 aar. [Anmeldelse af Johannes Jensen: Sønderj. Mejeriforening 1893—1943.] — *S. Aarb.*, S. 309—10.
- Hansigne Lorenzen. — *S. Mdskr.*, 22. Aarg. S. 101—104.
- Fra Tvangens Tid. [Kronik i Anl. af Oluf Pedersen: Den politiske Modstand under Besættelsen]. — *Fl. A.*, 6. 3.
- Flensborg-Præsten i 20 Aar. [Kronik i Anl. af H. F. Petersen: I Krig og Fred]. — *Fl. A.*, 15. 7.

1947.

Genforeningen. — 25 Aar under Dannebrog. Red.: Chr. Demuth. Udg.: Hans Weber. Sønderborg 1947, S. 21—23.

»Jeres Kejser er rendt sin Vej!« — D. S. K. Aarbog 1947, S. 11—13.

Fra jordemoderkonferencen 1946. — Embedslægen, 9. Aarg., S. 1—5.

Cl[aus] Eskildsen. 12. januar 1882 — 7. oktober 1947. — S. Aarb., S. I—II.

Redaktør Jessen. — S. Mdskr., 23. Aarg. S. 44—46.

Nis Nissen, Nørborg † — S. Mdskr., 23. Aarg., S. 62—63.

Hans Alexandersen. — S. Mdskr., 23. Aarg., S. 254—255.

Store og små bogstaver. — Fl. A., 25. og 26. 3.

Tysk i Folkeskolen. — J. T., 17. 8.

Den store fredning paa Rømø. — Fl. A., 21. 11.

1948.

Bogen om H. P. Hanssen, skrevet af hans Venner R.ed. af H. Lausten-Thomsen. Kbh. (Westermanns Forlag). 1948.

* *

Desuden udgivet: Uddrag af Medicinalberetningen for Tønder Amtslægekreds for Aaret 1922—42, Tønder 1923 — 43.

Medicinalberetning f. Aabenraa-Sønderborg Amtslægekreds 1943 ff. Aabenraa 1944 ff.

Desuden Redaktør eller Medredaktør af: Slesvigsk Søndagsblad 1922—24.

Sønderjydske Maanedsskrift 1923—46. Sønderjydske Aarbøger 1923 ff.

HVAD BREDSTEDS KIRKEBØGER FORTÆLLER

Af Asmus Schmidt-Petersen

Kirkebøgerne er ikke blot den vigtigste Kilde til Slægtsforskning og Befolkningshistorie, men er ogsaa meget vigtige for Granskningen af en Bys almindelige Historie. Antallet af Indbyggere i tidligere Tider kan udregnes, Fremgang og Tilbagegang kan konstateres, ligesom man kan gisne om krigerske Begivenheder, Epidemier og Naturkatastrofer.

Byen Bredsteds Kirkebøger begynder 1643 og er paa faa Undtagelser nær gennemgaaende blevet ført godt; dog foretog Præsterne indtil Aar 1763 Indførslerne efter eget Skøn, og da de hverken beherskede Frisisk eller Dansk i Ord og Skrift, foretog de Indførslerne først paa Plattysk, senere paa Højtysk. For Nemheds Skyld blev ogsaa Personnavnene straks fortylket.

Saaledes blev Chresten til Christian, Anders til Andreas, Maren til Marie og Chresde til Christine. Hyppigt nævntes ogsaa Tilnavne, f. Eks. Paye Jansen alias »Liplap«; Inge, Hans Hansens alias »Dass Fruwe«; Cathrina, Hans Hansens alias »Densche Hans« (Danske Hans); Anna, »Ancke

gah to's Dochter«; »de olde Grotename« sel. Peter Kammerakers Wedewe; Meerde, eine olde Fruwe, kaldet »de lamme Meerde«; Ancke Martens; quae alias (ogsaa kaldet) »Finlings« vocabatur; Claus Hansen, qui alias »Imberbis« (uden Skæg) vocabatur; Hans Karstensen eller »Büxemann«; Christina, sel. Peter Clausen Ww. quae alias »Stin Frost« vocabatur; Cathrina Hansen, quae alias vocabatur »mit den brennenden Wangen«; Karrien Lorentzen, quae alias »Karnemachers« vocabatur; Karsten (Sønksen) »Morgenweg«; Jacob Petersen, alias »Poni«; »Christine im Keller« o. s. v. Det var altsaa dengang ikke anderledes end i Dag. I min Ungdom fandtes der saaledes i Bredsted en Johann »von de Trepp«, en »Spod di gausche« (Skynd dig), en »Piepmine«, en Fritz »von dieser Welt«, Eggert »mein Lieber«, en »Die Peder«, fordi han som Dansker sagde De til alle Folk, og en »Ruhe sanft auf beiden Seiten«.

Endvidere tilføjede man for at holde de forskellige ude fra hinanden Bopælen eller Fødestedet. De hedder saaledes: »De Olde

op dem Berge«; eller »bi der Kirke«, »aus dem Gøsegang« eller »bi dem Mølendam«, eller Nommen Hansen Tunneren (Tønder), Riper (fra Ribe), Nakskau, Knudsen Tang (fra Tange ved Ribe), Peter Kolding, Laaland, Langeland o. s. v.

Ofte blev vedkommendes Erhverv anført, saaledes at Præsten tit ikke var klar over, hvad det rigtige Navn var. Af disse Erhvervsnavne kan saaledes nævnes: »Spelmann, Farwer Schnider, Möller, Pütter, Timmermann, Kammaker, Becker, Schnitker, Bartscher, Bruchschneider, Bötker, Klenschmitt, Botterköper, Schomaker, Kopperschmitt, Gartner, Discher, Handschumakers, Kornharder, Vischer, Botterträger« o. s. v.

Præsten foretog imidlertid ogsaa andre Indførsler. Som et Kuriosum kan jeg nævne følgende fra Dødsregistret: »Matthies, Hans Mølendam, welcher treffliches Ingenium gehabt, also dass er seiner Prediger Predigten e verbo ad verbum hat nachsagen können« eller »17. 9. 1658 ist der wolehrenteste etc. kunstreiche Balbier und Wundarzt sanft und selig eingeschlafen 59 Jahre alt«. Alting blev berettet om ham, kun Navnet er ikke anført. »1656 gestorben Boy Karstensen, gewesener teutscher Schulmeister«.

Vigtigere er det imidlertid paa Grundlag af Indførslerne at kunne danne sig et Billede af Befolkningens S sammensætning. Efter Navnene at dømme havde Bredsted omkring Aar 1650 en rent frisisk Befolkning. Tilflytningen af fremmede var dengang ret ringe. Ved Reformationen kom Præsterne og Skolelærerne sydfra og prædikede og underviste paa Tysk. Dette forklarer Fremhævelsen af, at det drejer sig om »teutsche Schulmeister«. En Del af de tilflyttede stammer fra Øen Nordstrand — »Stranden«, som Præsten helt rigtigt skriver — der først 10 Aar i Forvejen var gaaet under. Ellers kommer de tilflyttede fra den nærmeste Omegn. Foruden Fiskere og Søfolk nedsætter ogsaa Haandværkere sig her. De førstnævnte kommer fra Egnene omkring Glückstadt og Husum, men ogsaa fra Jylland (Ribe f. Eks.). For Soldaternes Vedkommende bliver Herkomsten haardnakket fortiet; efter Navnene at dømme stammer en Del dog sikkert fra Danmark, Sverige eller Norge. Saaledes kom en af mine Forfædre Jonas »Bruchschneider« Magnussen fra Elfsborg (Ø uden for Gøtaelven) i Sverige, en anden, Niels Knudsen Thorsen fra Kragelund i Herrested Sogn

paa Fyn, til Bredsted. Sidstnævnte er indført i Kirkebogen som »Dänischer Reuter« og Skrædder af Profession. Medens mine Forfædre til Dels stammer fra Øen Fø og Tønder, konstaterede jeg, at andre af mine Forfædre stammer fra Svendborg og Øen Thorø samt fra Køping i Sverige og Stockholm. Samtidig kunde jeg konstatere, at kun en eneste af mine Forfædre i de sidste 200 Aar som Tømrer var kommet fra Tyskland til Tønder. Jeg har derefter gennemgaaet Bredsted Kirkebog med Henblik paa Herkomsten af de tilvandrede i Tiden fra 1762 til 1862, altsaa for et Tidsrum af 100 Aar. Jeg fastslog derved, at tilvandet var følgende: (Antallet af Kvinder i Parentes):

Fra Kongeriget	166	(68)
Fra Norge	6	(1)
Fra Sverige	4	(—)
Fra Nordslesvig	207	(102)
Ialt	383	(171)
<hr/>		
Fra de baltiske Lande	2	(—)
Fra Holland	1	(—)
Fra Tyskland	91	(9)
Fra Holsten	69	(14)
Ialt	163	(23)

Man ser heraf, at Tilvandringen nordfra har været betydelig stærkere end sydfra. Særligt paafaldende er Antallet af Kvinder, der kom nordfra, et Tegn paa, at heller ikke Nordfrisland for dem betød noget fremmed, medens der fra Tyskland kun meget sjældent kom Kvinder og da for det meste sammen med deres Mænd, der var Præster.

Det er ikke altid lige let at konstatere Fødestedet, da de gejstlige ogsaa skriver danske Byer med tyske Bogstaver til Dels efter Hørelsen, for det meste dog tilføjet »Jütland« eller ved Ribe eller Kolding eller hinsides Aarhus eller kun i Danmark. I denne Forbindelse er det paafaldende, at der forekommer mange Landsbyer med samme Navn i Angel og Frisland paa den ene Side og Nordslesvig og Danmark paa den anden. Den største Tilflytning fra Danmark kommer fra Egnen omkring Ribe, Varde og Kolding. Jylland stiller langt det største Kontingent af tilvandrede, men ogsaa Fyn er hyppigt repræsenteret. Fra Nordslesvig nævnes Tønder Amt vel hyppigst, men ogsaa Haderslev, Aabenraa og Sønderborg temmelig ligeligt.

Jeg har i førstnævnte Opgørelse ikke med-

taget Tilflytningen fra Flensborg Egnen og Angel, der ser ud til at have været ret stærk. Derimod har Tilflytningen sydfra, særlig fra Holsten, været forsvindende lille.

Lignende Forhold foreligger i Landsbyen *Dedsbøl*. Befolkningsforholdene blev her allerede i 1935 nøje undersøgt af Studieraad Paul Carstensen, der desværre kun udskiller Sydtønder Kreds af hele Slesvig-Holsten og og ikke opfører Slesvig og Holsten særskilt.

Han har opstillet en Befolkningsstatistik for *Dedsbøl* for Tidsrummet 1700-1864. Angivelserne indtil 1730 er meget unøjagtige, da til at begynde med over 50 pCt. af de tilvandrede var af ukendt Oprindelse. Resultatet er som følger (Kvinder i Parentes):

Fra Kongeriget	102	(47)
Fra Nordslesvig	104	(41)
Tilsammen	206	(88)
Fra Tyskland	12	(1)
Fra Slesv.-Holst. (udenf. Syd- tønder Amt	119	(55)

Han fastslaar, at Flertallet af de tilvandrede er kommet nordfra, fra Nordslesvig og det »gamle« Danmark. Naar man tager Hensyn til, at de tilvandrede, der er opført under Slesvig-Holsten, for største Delens Vedkommende stammer fra den nærmeste Omegn, altsaa fra Slesvig, falder den stærke Tilflytning nordfra endnu mere i Øjnene. Mændene er næsten altid kommet til *Dedsbøl* som Høstfolk og Tærskere og Kvinderne som Tjenestepiger; de har giftet sig med hinanden, men ogsaa med Sønner og Døtre fra *Dedsbøl*, og har saa slaaet sig ned her som Daglejere, Smaabønder eller Haandværkere. Denne Tilvandring naaede sit Højdepunkt omkring 1760 og aftog først langsomt efter 1820. Fødestederne for disse nordfra tilvandrede ligger ikke ligeligt fordelt over Nordslesvig og Kongeriget. Det har vel været saaledes, at den ene har trukket den anden med sig. Saaledes har Ribe-Egnen, Byen Varde og Snede Sogn i Vejle Amt leveret et forholdsvis stort Antal *Dedsbøllere*.

For *Bredsted* laa Forholdene for saa vidt anderledes, som der her blev drevet mindre Landbrug. En stor Del af de tilvandrede var Haandværkere, i første Række Skomagere og Skræddere. Dog forblev ogsaa et Antal Soldater i *Bredsted*. Begge Byer viser tydeligt,

at der før 1864 fra Norden og fra de danske Øer gik en uafbrudt Strøm til Nordfrisland, og at Folkelegemet i væsentlig Grad blev influeret af denne Tilgang nordfra, selv om de tilvandrede efter nogle Aartier opgav deres Modersmaal og antog det frisiske eller plattyske Sprog. Paa lignende Maade er Tilstrømningen nordfra og østfra sikkert allerede gaaet for sig i forhistorisk Tid; herfor taler Sted- og Marknavnene, der er ganske de samme mange Steder i Frisland, Jylland og paa de danske Øer.

Det er ikke alene den biologiske Sammensætning af Indbyggerne i en Flække, man kan se af Kirkebøgerne, men de fortæller herud over mangt og meget om Byens og Landets Historie. Ved de første Optegnelser staaer *Bredsted* endnu under Indtryk af Øen Nordstrands Undergang i Aaret 1634. Talrige Indbyggere, der havde kunnet redde sig, har først fundet Husly i *Bredsted*, er døde her eller har indgaaet Ægteskab her. Forskellige Personer opføres som druknede, overrasket af Floden eller slaaet over Bord af Sejlet; saaledes druknede i 1645 alene 13 Mand, der kom med et Skib fra Hooge. Vi ser, at *Bredsted* endnu havde en Havn med Sejlvinde og Bolværk. Videre beretter Præsten om *Bredsted*'erne, der i 1645 er faldet i dansk Tjeneste foran og ved Ribe, i 1649 om en stakkels fordrevet »Fruwe ut Wike Kaspel« og om Detlef, Karsten Andre-sens Søn, der er vendt tilbage fra 10 Aars Fangenskab i Tyrkiet og død kort efter. Værre end Tredivaarskrigen synes den brandenborgske Plyndring i 1658 — ogsaa kendt under Navnet Polskkrigen — at have hjemsøgt *Bredsted*'s Omegn. Talrige er Navnene paa flygtede Personer fra *Bredsted*'s Omegn, der enten døde her eller fødte deres Børn her. Saaledes omtaltes der i Aarene 1658-59 Flygtninge (exules) fra *Bütkebull* (*Bytjebøl*), *Dørpum*, *Søholm*, fra *Joldelum*, *Goldebek*, *Valsbøl*, *Hatsted*, *Bargum* og *Præsten* fra *Bardelum*, der paa Grund af Krigs-*virvarret* var flygtet til *Bredsted*. I 1660 døbtes et Barn, hvis Moder var blevet bortført af de svenske Soldater fra *Langeland*. 1657-58 og 1666 var *Koppeaar*. Indtil 1700 synes *Bredsted* at have haft en Befolkning af Sømænd. En Række Fiskere er forulykket, ogsaa ud for Jyllands Vestkyst, og en hel Række *Bredsted*'ere er døde som Ostindiefarere — tilsyneladende i hollandsk Tjeneste. 1676 opføres som døde i kongelig Tje-

neste alene 10 Bredsted'ere, i hollandsk Krigs-
 tjeneste 2. Indbyggerantallet kan ved Hjælp
 af Kirkebøgerne indtil Slutningen af det 17.
 Aarhundrede beregnes til ca. 1200 Sjæle.
 Først efter den store nordiske Krig kan man
 konstatere et økonomisk Opsving for Byen.
 1742, 1767 og 1788 blev de tre Reussenko-
 ge inddiget. Deres Beboere figurerer nu i
 Kirkebøgerne. Mange Haandværkere nordfra
 og sydfra flytter hertil. I Aaret 1800 an-
 drog Indbyggerantallet 1471. Men de hygi-
 ejniske Forhold var daarlige. Det fremgaar
 af den store Børnedødelighed og af, at Gen-
 nemsnits-Levetiden var 31,5 Aar. Napoleons-
 krigene lader til at være gaaet sporløst forbi
 Byen, og heller ikke Aarene 1848-51, viser
 Indførsler om faldne Bredsted'ere. Som
 eneste Bredsted'er er den 28. 3. 1864 Jens

Andreas Nissen faldet paa Dybbøl paa dansk
 Side.

Den nyeste Tid beretter om en alvorlig
 Difteri-Epidemi omkring Aar 1890, da man-
 ge Familier blev barnløse. Krigsaarene 1914
 -18 og 1939-45 viser den uendelige Række
 Blodofre, Byen maatte bringe for fremmede
 Formaal, og som de Ofre, der blev bragt
 i de forudgaaende næsten 300 Aar, over-
 hovedet ikke kan sammenlignes med. Aaret
 1945 bringer ogsaa de Dødsfald, der ind-
 traadte i Byen som Følge af Bombeangreb.
 Brat begynder i dette Aar den eksempelløse
 Oversvømmelse af Byen med fremmede. Re-
 gistrerne viser næppe frisiske eller dan-
 ske Navne, men fuldstændig fremmede, saa
 at enhver bliver klar over den Fare, der trer
 den hjemmehørende Befolkning og Hjem-
 stavnen.

FOR HUNDREDE ÅR SIDEN

Dagbogsblade fra treårskrigen tid

Ved Peter Kr. Iversen

*Fortsættelse af den ukendte snogbæk'ers dag-
 bogsoptegnelser 1848 vedrørende krigsbegivenhe-
 derne i Sundeved.*

Den 1. juni.

I formiddag hørte vi stærk kanonade, for-
 modentlig ved Gravensteen; eftermiddag at-
 ter stærk kanonade samme sted; det skal
 være fra damperen, som beskyder de tyske
 skandser.

Den 2. juni.

Idag har alt været roelig. De danske For-
 poster ere endnu paa samme Sted. Tydsker-
 ne, som gjæstede Sunde vitt skal have draget
 ud af Gravensteen syd efter, ifald rygter er
 sandt.

Den 3. juni.

Den danske jægerpatroll har idag skudt
 en tydsk husar, som rekognoserede her i eg-
 nen. I Dyppel skal en tydsk trop være bleven
 bemærket, som har forstuet sig i søndag
 paa retiraden. Ellers er alt idag som igaar.
 De danske officerer gaar næsten klædt som
 det gemene mandskab. Erfaringen har maa-

ske lærdt, at udmærkelse i uniform, bliver
 udmærket i battallierne.

Den 4. juni.

Alt er endnu som igaar.

Den 5. juni.

Idag har det for Sunde vitt været en mærk-
 værdig, skrækkelig dag. Den danske og
 preussiske armee mødtes kl. 12 ved Nybel,
 hvor slaget begyndte. De danske drog sig
 først tilbage /: bestandig forsvarende :/ til
 Dyppel-bjerg, hvor deres artillerie var op-
 stillet. Fra dette sted beskjød dansken preus-
 serne med saadan kraft, at de endelig maatte
 retirere tilbage, og de danske bestandig for-
 følgende til Satrup. Kl. 10 ophørte kampen.
 /: Endnu kl. 12 hørtes nogle salver :/ Nogle
 huse blev afbrændt, hvilke veed jeg endnu
 ikke. — Skal denne skjænden og brænden
 udøves længe, bliver vort stakkels Sunde vitt
 snart ruineret, især steder og marker, hvor
 de passerer. —

Den 6. juni.

Efter sigende vil prusserne nu udføre, hvad forbundstropperne har opgivet, nemlig at komme til Sønderborg. Lykkelig reise! — Idag har alt været roelig. Den preussiske armee har leiret sig ved Satrup kirke.

Den 7. juni.

I Satrup opfører prusserne sig ikke saa meget smukt. Nogle steder har de ruineret endeel indboe, slaaet kister og skabe istykker, hentet kreaturene fra marken og slagtet og mere saadant. Idag har der efter sigende været en dansk parlamentair hos den preussiske armee. Disse har draget sig noget tilbage. —

Den 8. juni.

Idag har alt været roelig. Vi befinde os nu mellem de danske og tyske poster.

Den 9. juni.

Idag som igaar.

Den 10. juni.

Klaus Klausens i Dyppel-Østen, Jacob Klausens i Suurlyk, kaptainens og Joachim Karstens huuse paa Dyppelbjerg afbrændte den 5. juni. — Idag have vi hørt skyden vester paa. — Man vil vide, at de danske have erklæret tydsken at møde morgen paa Dyppelbjerg ved Sønderborg, dersom de endnu have Alsens erobring isinde; hvis ikke, da at forføie sig ud af landet. Om de vil adlyde denne opfordring, vil morgen vise. — Indvaanerne i Dyppel have flyttet ud af deres huuse. — Gud hjælpe dem og os alle sammen! — —

Den 11. juni.

Med tydskens møde ved Sønderborg blev der ikke noget af idag; de tager dem vel noget iagt tor denne knibe, hvor de sidste gang blev temmelig haardt medtaget, nytter dem sandsynligviis heller ikke noget! — Man vil vide: Idag har en deel tydske tropper i skyndsom iil draget nordefter. — Idag er det første pindsedag. Hvor forskjellig er dog ikke dette aars pindsefest i henseende til den senere tid! — Ingen kirkegang, ingen selskabelige forlystelser, som ellers har været sædvanlig, ingen opmuntrende adspredelser; al konversation retter sig paa den nærværende ulykkelige krig og dens muelige følger. — Dog maae vi trøste os i saa henseende det bedste vi kan. Endnu kan alt, vil Gud! — med tiden blive godt.

Den 12. juni.

Alle indvaanere i Dyppel have forladt deres huuse, byen er tom, baade for mennesker og kreatur, den største deel er flygtet til Als. — Den 9. juni landede svenskerne ved Kolding, og igaar og i forgaars har der været slag mellem Haderslev og Abenrade /: fortælles :/, i øieblikket er det roelig her.

Den 13. juni.

Vi befinde os nu midt imellem de danske og tydske poster, disse ved Beuskau og hine ved Suhryk, altsaa temmelig langt fra hverandre. Patroller fra begge sider recognosere enen daglig.

Den 14. juni.

Eftermiddag hørtes nogle kanonskud syd efter, maaske ved Gravensteen; ellers intet videre for idag.

Den 15. juni.

Vi ere saa indesluttede, at vi neppe kan komme fra by til anden; dog i de sidste par dage har patrollerne ikke saa meget ladet sig see.

Den 16. juni.

Prindsen af Augustenborg vil nu, mener man, gjøre et forsøg paa Sønderborg med den slesvig-holstenske hær. — Først var det forbundstropperne, der søgte at indtage Als, siden prusserne, nu slesvig-holstenerne, som dog sandsynligviis heller intet udretter, da de andre magter maatte rømme pladsen; aber: »Alle gute Dinge ist drei!« siger ordspøget. —

Den 17. juni.

Endnu mærkes ingen bevægelser fra nogen af siderne. Man venter nu den danske armee, i forening med den svenske, nordfra; i Sønderborg skal for tiden kun være et par battallioner. — Prusserne have angivet deres styrke til 28.000 md., altsaa en betydelig forskjel, som vi nu haaber, svenskerne nogenledes vil hæve. — I slaget ved Dyppel d. 5. juni skal være falden 2.000 md. prussere /: saaledes fortælles, ingen veed noget med vished. :/ —

Den 18. juni.

Der gaaer en mængde rygter, hvoraf man ikke veed, hvad der er troværdig. Nogle mener: de danske skulle have været ved Abenrade, men ere drevne videre mod nord,

og atter igjen nærmer sig. General Hedemann skal have faaet sin afskeed. En tydsk parlamentair har igjen været i Sønderborg, en engelsk General skal ogsaa have været der. Gud veed, hvortil alt dette kan blive; kan det ikke blive afgjort ved underhandlinger, seer det vidtløftig og betænksom ud.

Den 19. juni.

Endnu er alt som hidindtil.

Den 20. juni.

Ingen forandring.

Den 21. juni.

Idag have vi hørt kanonade nordpaa, formentlig mellem Haderslev og Abenrade.

Den 22. juni.

Der tales meget om den 28. juni, da skal der skee en forandring, men hvorledes, veed man ikke. Nogle mener, da skal tydskerne drives tilbage til Sønderborg og der tilintetgjøres /: troer jeg ikke :/ det vil vi d. 28. faae at see.

Den 23. juni.

Mange have endnu i disse dage fra Rinckenis og omegnen flygtet til Sønderborg for de tydske sessioner. Jeg veed ikke om dette rygte er paalideligt, at de tager folk til krigstjeneste med magt eller om det kun er dem, som godvilligen gaee over til deres partie; det sidste er nok det sandsynligste.

Den 24. juni.

Endnu bestandig patruller fra begge kanter. Forbundstropperne have igjen forposterne til denne side. Russiske krigsskibe skulle ligge ved Kiil. Tales igjen om afhandlinger. — Hertugen af Augustenborg skal have været i Frankrig om hjælpetropper, men faaet, da talen var om Slesvig-Holsteen, et noget uformodentlig afslag. — Paa Dyppelbjerg d. 5. juni, da preusserne løb storm paa det danske artilleri kommanderede en dansk officer *retirade*, hvorover en svensk officer blev saa opbragt, at han skjød den første, kommanderede: staae, fyr! og — beholdt pladsen. Imorges hørte vi enkelte kanon-skud, formodentlig ved Gravensteen, i aften igjen enkelte skud sammesteds. —

Den 25. juni.

De danske poster staae endnu ved Dyppelbjerg; den tydske linies høire fløi ved Nybelmark og den venstre ved Baurupbæk. — Der fortælles, at Slesvig skal være brændt.

Den 26. juni.

Efter al sandsynlighed staaer tingen nu omtrent saaledes: Endeel danske tropper ere bleven satte i land ved Abenrade og Haderslev, hvilke have banet sig vei til hovedkvarteret ved Kolding, hvor en deel svenske og norske nu ogsaa ere ankomne, og deraf de skjærmysler, som have fundet sted ved Haderslev og omegnen. — De danske have givet tydsken frist til d. 28.; hvis de da ikke rømmer landet, samler den danske armee sig til en endelig afgjørelse. — Maaskee fra Abenrade, lige til Kolding, befinder landet sig i samme stilling som vi sundevitter, nemlig midt imellem poster af begge armeer og recognoseres af patruller fra begge kanter. Man vil vide, at hertugen af Augustenborg og prindsen formedelst deres inallibilitet ere incarcereret.*).

Den 27. juni.

Sidste nat var en patrole paa 400 md. ved Dyppelbjerg, men efter nogle salvers vexling igjen traadte sig tilbage.

Den 28. juni.

Det var altsaa den meeromtalt 28. juni. — Det har været med en af de roligste dage for Sundevitt siden krigen begyndte, hvor betænkelig den endog saaes imøde. — Man formoder, at preusserne drager sig tilbage, formedelst underhandlinger mellem samme og Danmark og overlader da krigens fortsættelse til forbundstropperne og slesvig-holstenerne. —

Den 29. juni.

Tydske patruller have endnu idag paseret gennem Ulderup til Satrup. Iøvrigt har alt været roelig. —

Den 30. juni.

Idag have de danske patruller fra Sønderborg været her i egnen /: i Broager, Nybøl, Stendrup, Satrup, Schnabek, Auenbyl og Ulderup :/. Vogne som idag fik ordre af de tydske at møde paa Gravensteen, ere af de danske bleven standsede.

(Fortsættes).

*) Meningen maa vel være den, at de to herrer er blevet uenige med deres tyske forbundsfæller og derfor sat i fængsel.

BOGEN OM H. P. HANSSEN

Nogle Kommentarer

Af A. Svensson

Paa Westermanns Forlag i København er fornylig udkommet som et stateligt Værk »Bogen om H. P. Hanssen, skrevet af hans Venner«.

Med alt, hvad vi paa Forhaand veed om H. P. Hanssen, dels fra ham selv og dels fra andre, har der ikke kunnet føjes Træk af Betydning til det Billede, Offentligheden forlængst har dannet sig af ham. Men det er i adskillige Henseender bleven mere afrundet, og man faar ogsaa enkelte Forhold klarere belyst end tidligere.

Det er Formanden for »Historisk Samfund for Sønderjylland«, Amtslæge *Lausten-Thomsen*, der har været Værkets Redaktør, og der skal i denne Forbindelse gøres en enkelt Bemærkning. Allerede i sin Indledning til det store Festskrift til H. P. Hanssen paa dennes 70-Aarsdag den 21. Februar 1932 anvender *Lausten-Thomsen* et Børnerim af *Louis Levy*, »Hjertet«, til en Helhedskarakteristik af H. P. Hanssen og hans Gerning, overmaade smukt og betegnende. Det gaar igen som Motto i det foreliggende Værk, nu virkende som en Gentagelse, noget, vi har hørt før. Der maatte med Lethed have kunnet findes et andet Ord, maaske af Hanssen selv, som Introduktion til Bogen om ham.

Det mest betydelige Bidrag til Værket hidrører fra Professor, Dr. phil. *Aage Friis*: »I Samarbejde og Venskab med H. P. Hanssen gennem halvhundrede Aar«. Forfatteren strejfer til en Begyndelse Modsætningsforholdet mellem Redaktør *Jens Jessen* og H. P. Hanssen og finder naturligvis, at Skylden laa hos *Jessen*. Men Skildringen af Professor *Friis's* første Sønderjyllands-Tur i 1891 giver dog en Antydning af, at der var Modvilje paa begge Sider. *Gustav Johannsen* og H. P. Hanssen havde talt »en Smule køligt« om *Jessen* og raadede den unge Student til ikke at nævne, at han først havde været hos dem. *Jessen* fremsatte til *Gengæld* »bittert

kritiske Udtalelser« om de to førnævnte, deres politiske Synspunkter, Hanssens Samarbejde med venstresindede Kredse i Kongeriget og andet mere. Desværre har Redaktør *Jessen*, der døde forholdsvis tidligt og vel heller ikke havde Tanker for det, saa godt som intet efterladt sig til Belysning af sin egen Udvikling, de Brydninger, der en Tid opstod mellem ham og H. P. Hanssen, og det forskelligartede Sæt af Meninger, der laa bagved. Det lykkedes mig dog engang, da jeg som ung Medarbejder ved »Flensborg Avis« fik Paalæg om at rydde op i en Dynge gamle Breve, med *Jessens* Tilladelse at redde et og andet, som kan supplere det fremførte.

Det drejer sig her om et Par Breve fra August 1897 til daværende Landstingsmand Ingeniør *Villars Lunn*, fra et Tidspunkt, hvor der har været udfoldet Bestræbelser for at udjævne det omhandlede Modsætningsforhold. Redaktør *Jessen* redegør i disse Breve blandt andet for, hvad der oprindeligt har været ham og H. P. Hanssen imellem. Han nævner indledende, at han allerede midt i Halvfjerdserne skrev i Snesevis af ledende Artikler i »Flensborg Avis«, som *Gustav Johannsen* da var Redaktør af, med Forslag om Sprogets Pleje i Hjemmet, om smaa Aftenskoler, om Nødvendigheden af Udvandrings Ophør, om mere Samvirken paa dansk Side osv. Senere, da han i 1882 var bleven *Gustav Johannsens* Afløser som Redaktør af »Flensborg Avis«, fortsatte han i samme Spor, samtidig med, at han nu førte Løftet i Pragfredens Paragraf 5 i Forgrunden igen.

I Firserne begyndte der saa at fremkomme Angreb i kongerigske Blade paa den hidtilværende Ledelse i det danske Sønderjylland, ogsaa Angreb paa Redaktør *Jessen* personligt. »Flensborg Avis«, der foreløbig ikke kendte noget til, hvem der stod bagved,

blev ikke Svar skyldig. Det var Optakten.

I 1887, jeg henholder mig stadig til Redaktør Jessens private Redegørelse, mødtes han og H. P. Hanssen første Gang ved en Fest for Hostrup paa Skodsborg. Det var H. V. Clausen, der førte dem sammen. De havde kun talt nogle faa Minutter med hinanden, saa var de bunduenige paa Grund af H. P. Hanssens Holdning over for Paragraf 5, »hans uvenlige Stemning mod Kongehuset, senere hans ukloge vedvarende Angreb paa Rusland« m. m. Alt dette »var lige saa mange saglige Grunde til at danne en Kløft mellem ham og mig«.

Ved Oprettelsen af Vælgerforeningen for Nordslesvig i 1888 blev Bestyrelsen for den nye Organisation sammensat efter Antallet af danske Vælgere i de forskellige Kredse. Derefter kunde Flensborg Kreds for Eksempel kun faa to Medlemmer, »altsaa nærmest en fra Byen, Hr. Gustav Johannsen, og en fra Landet. Enten man nu vil give mig Ret deri eller ikke, saa antog jeg, at det var Meningen fra først af at udelukke (Overlærer) Monrad og mig.« »De vil indrømme), skriver Jessen videre, »at naar jeg var den eneste foruden Hr. G. Johannsen, som Junggreen havde kunnet tænke paa som sin Eftermand (som dansk Medlem af den tyske Rigsdag), saa var det en Tilsidesættelse at udelukke mig fra en politisk Bestyrelse paa 21 Medlemmer.«

Imidlertid medgiver Jessen, at efter at H. P. Hanssen har vedkendt sig Paragraf 5 (forud for Hanssens Valg til Landdagsmand i 1896), er de saglige Tvistemaal »svunden ind til lidt eller intet,« og han er paa det rene med, »at det tager sig bedst ud, om ogsaa den personlige Modsætning forsvinder«. Han tilføjer længere fremme:

»Som jeg sagde til Dem forleden, har Hr. Hanssens første Tale ved Mødet i Haderslev overbevist mig om, at han er meget udviklingsdygtig, saa at han ikke alene formaar at fremsætte et rigtigt Tankeindhold i en klar og indtrængende Form og paa en veltalende Maade, men endogsaa til Dels har overvundet Ufuldkommenheder i Sprog og ydre Fremtræden, hvad der ofte er vanskeligere. Denne Iagttagelse gjorde, at skønt jeg ellers ikke til Jævnshold er særlig venlig stemt imod Hr. Hanssen, saa følte jeg dog et Øjeblik som pinligt, at jeg ikke kunde samarbejde med ham.«

Dette til Afbalancering af den Fremstil-

ling, Professor Friis giver af det historiske Mellemværende, som ogsaa et Par andre Bidragydere, Direktør Refslund Poulsen og fhv. Amtsskolekonsulent Nic. Svendsen, har været inde paa. Af Interesse er endvidere i denne Sammenhæng, hvad Professor Aage Friis fortæller om det indenrigspolitiske Systemskifte i Danmark 1901 og de underhaands Forhandlinger, der blev ført med Konseilspræsident Deuntzer for at faa gennemført »en ny Behandling af de nordslesvigske Sager«, samt H. P. Hanssens Andel heri:

»Jeg fik Deuntzer overbevist om, at H. P. Hanssen var den Mand, med hvem han burde søge Føling, idet han baade sad inde med den mest omfattende Viden og bedst var i Stand til ved Raad og Forslag paa een Gang at varetage sin Hjemegns og hele Danmarks Interesser. I Marts 1902 gav jeg i en Samtale med Deuntzer et udførligt skriftligt Referat af Hanssens Synspunkter. Senere efterfulgtes det af Samtaler og Memoranda fra Hanssen og mig med Forslag om de Skridt, som den danske Regering efter Hanssens Mening burde foretage for at støtte Danskheden under Tilrettelægnngen af det almindelige Forhold til Tyskland. Dette var Indledningen til en fast Forbindelse mellem Hanssen og Udenrigsministeriet med mig som Mellemand.«

Men i Marts 1902 var Redaktør Jessen efter Gustav Johannsens Død bleven valgt til dansk Rigsdagsmand i Berlin, den fornemste Tillidspost, som den sønderjydske Befolkning havde at give bort. Professor Aage Friis meddeler intet om, at ogsaa Jessen nu toges med paa Raad, hvad dog vel havde været det mest naturlige. Formodentlig har Jessen da været holdt udenfor, en højst ejendommelig Tilstand, naar man erindrer den Stilling, han indtog. Det kaster ogsaa Lys tilbage. Mon Jessen saa alligevel ikke har set rigtigt, naar han opfattede sit Ikke-Valg til Vælgerforeningens Bestyrelse i 1888 som ovenfor gengivet?

Professor Aage Friis ofrer et betydeligt Afsnit af sin Afhandling paa en Omtale af den i sin Tid saa omstridte Artikel af 1911 i »Preussische Jahrbücher«, skrevet af Generalolddirektør Marcus Rubin: »Deutschland, Nordschleswig und Dänemark. Von einem Dänen.«

Foranledningen til dens Fremkomst var de stadige ondsindede Angreb paa Danmark og de Danske syd for Kongeaen, som lancere-

des af Den tyske Forening for det nordlige Slesvig. Grev Ahlefeldt-Laurvig, der var Udenrigsminister i Ministeriet Klaus Berntsen, havde længe pønset paa at faa offentliggjort en Modartikel i den tyske Presse, og H. P. Hanssen havde ligeledes tilraadet en saadan Offentliggørelse. Det gjaldt om at fastslaa, at man i Danmark hverken »drev eller paatænkte en Politik, der eventuelt ved Benyttelsen af storpolitiske Konjunkturer og under en Storkrig skulde tilvejebringe en Genforening af Nordslesvig mod Tysklands Vilje«.

Opgaven var ikke helt ligetil. Men naar det skønnedes nødvendigt at lade et Indlæg af den Art løbe af Stabelen, kunde der i og for sig ikke indvendes noget herimod. Marcus Rubin, der ganske vist afleverede Artiklen med den Tilføjelse, at den kunde ændres efter Behag, gik imidlertid nu langt ud over, hvad der maatte synes forsvarligt. Det var i denne Artikel, der forekom følgende for danske Følelser saarende Indslag: »I Danmark har man indregistreret 1864 som en historisk Kendsgerning«, »Nordslesvig er nu med Lov og Ret Tysklands, og ved dette Faktum hverken kan eller skal der røres«, »kun Taaber og Folk uden Indflydelse tænker i Danmark paa en Genopvækkelse af Paragraf 5 eller saadan noget«. Professor Aage Friis understreger, at baade H. P. Hanssen, Friis selv og Medlemmerne af Venstres Regering »stærkt fastholdt Ønsket om en Grænseændring«, og der er ingen Grund til at tro noget andet. Men saa forstaar man endnu mindre, at saavel Grev Ahlefeldt-Laurvig som Neergaard, Jac. Appel, Friis og H. P. Hanssen, der alle gennemlæste Artiklen omhyggeligt, kunde acceptere de nationalt angribelige Sætninger i den.

Artiklen vakte kraftig Modsigelse i den danske Presse, og Professor Aage Friis oplyser da ogsaa, at samtlige implicerede i København, da Angrebene satte ind, var fuldkommen klar over, »at det var uheldigt, ja skadeligt, at vi saa stærkt havde fæstet os ved det, der for os var Hovedsagen, nemlig Artiklens national-politiske Formaal og dens Hensigt at modvirke den tyske Tvangspolitik og den tyske Mistro, at vi ikke havde lagt Vægt paa et Par Udtryk, der med Rette kunde vække Anstød og uden Vanskelighed havde kunnet være ændret«. Da H. P. Hanssen var tysk Rigsdagsmand, fandt Udenrigsministeren, at det var rigtigst at tilbageholde Op-

lysning om, at Hanssen »havde gennemlæst og udtrykkelig godkendt« Artiklen i den Form, den fik. Og det var sikkert godt det samme. Da Sammenhængen kom frem efter Tysklands Sammenbrud i 1918, var Sindene optaget af den forestaaende Genforening, saa da kunde den ikke gøre større Skade længere. Men at der forelaa et afgjort psykologisk Fejlgreb, kan ikke omtvistes. H. P. Hanssen var altid bange for, og ikke helt med Urette, at Følelsen i nationale Affærer skulde løbe af med Forstanden. Her var det den politiske Foretagsomhed, der til Gavns var løbet af med alt det andet.

Af andre Bidrag til »Bogen om H. P. Hanssen« skal endnu særlig fremdrages forhenværende Udenrigsminister Dr. Moltesens: »Som jeg kendte ham.«

Dr. Moltesen citerer, som saa mange andre i Tidens Løb har gjort det, ogsaa H. P. Hanssen i 4. Bind af »Et Tilbageblik«, den Artikel, jeg skrev i »Dybbøl-Posten« efter det sidste danske Aarsmøde i Haderslev Sommeren 1914, og i hvilken Aarsmødet med H. P. Hanssens storladne Tale fik det litterære Minde, det havde fortjent. »Mon nogen Sinde«, bemærker Dr. Moltesen, »en Fører har faaet et saadant Skudsmaal af den, der baade før og efter var hans politiske Modstander.« Maaske ikke. Men uanset dette vedstaar jeg gerne den Dag i Dag hvert Ord, jeg skrev om denne et af mit Livs største Oplevelser. At det var H. P. Hanssen til Ære, at det kunde gøres, ligger lige for. Og det var antagelig ikke til Vanære for den, der skrev det.

Om H. P. Hanssens Arbejde mellem de to Krige, hvor alle er enige om, at hans kortvarige Optræden som Medlem af Partiet Venstre betød en Skuffelse for ham, siger Dr. Moltesen vedrørende de saakaldte Bevægelser: »Paa Lei-Bevægelsen saa han nogenlunde roligt, til Trods for, at den fik Støtte sydfra og fik en Del økonomisk nødstedte Landmænd med gode danske Navne over til sig. Større var hans Ængstelse for det nye Dagblad »Jydske Tidende«, der med »Berlingske Tidende's« Kapital i Ryggen truede den gamle sønderjyske Presse«.

Det kan her være paa sin Plads at gøre Offentligheden bekendt med, hvad vistnok ikke har været fremme tidligere, at »Berlingske Tidende« forud for Starten af »Jydske Tidende« havde raadspørgt sig med H. P.

Hanssen herom, og at han havde været velvilligt indstillet.

I øvrigt er det jo almindelig kendt, at i disse for Bondestanden i Nordslesvig saa svære og for vor Stilling i Almindelighed noget kritiske Aar søgte »Jydske Tidende« at udskille af Bevægelserne, hvad der var berettiget, og at faa det anerkendt som berettiget, en Holdning, som trods kraftig Modstand blev fastholdt ud fra Overbevisningen om, at det nationalt som menneskeligt var den Fremgangsmaade, der var den mest formaalstjenlige. Her gik H. P. Hanssen gennemgaaende imod, og til dette Kapitel skriver Refslund Poulsen:

»Landbrugskrisens økonomiske og folkelige Nedgangstid forstod han ikke og stod raadvild over for. Han var vist tilbøjelig til at anse det for en Overdrivelse og Kværanteri, naar Folk, der havde været stedlige Førstemænd, blev paavirket, og undertiden ansaa han det som et Frafald. I Uforstand gik de Tyskernes Ærinde. Under Fremmedherredømmet havde vi kun haft helt faa Frafald, nu var der mange. Det pinte H. P. Hanssen. Efter min Mening begik H. P. Hanssen den Fejl, at han ikke saa, at Bevægelserne og L. S. havde kun til Dels samme Udspring. Ved Deltagelsen i Skatteligningen i Sønderjyllands største Landbrugssogn havde jeg set et rystende Svind i Landbrugsformuerne. En Tid var Gennemsnittet af Sognets Landbrugere ikke alene paa Papi-ret, men reelt insolvent. Og dette og den manglende Evne til at kunne betale enhver sit, gjorde, at de, der før havde været velstaaende, nu gik ud af deres gode Skind, da de uforskyldt blev fattige. De syntes, at de ikke alene havde mistet deres Formue, men ogsaa deres Ære. Selv om jeg ikke var L. S., forstod jeg dem, og jeg forsøgte uden Held at undskylde det for H. P. Hanssen for om muligt at faa »Hejmdal« til at indtage en mindre afvisende Holdning over for L. S.»

Refslund Poulsen foranledigede, at H. P. Hanssen indbød en Snes Mænd rundt omkring fra Nordslesvig til en Forhandling i Aabenraa, men der kom ikke noget ud af det.

En anden af Bidragyderne, Redaktør C. J. Bech, har gjort den Iagttagelse, at H. P. Hanssen ikke ligefrem havde den Evne at kunne lukke sig af for det, der passede i hans Livsindstilling. Hans Verden var fra Aarene før 1914 den danske Sang, det fol-

kelige Foredrag, de nationale Organisationer. Med dem som Løftestang havde han opnaaet store Resultater. De økonomiske Besværligheder kom paa tværs heraf. De gjorde Tiden fremmed for ham.

I sine Breve til Landstingsmand Villars Lunn fra August 1897 meddelte Redaktør Jessen ligeud, at Fru Jessen, hvad Modsætningsforholdet til H. P. Hanssen angaar, ikke var enig med ham. »De veed vel«, skriver han, »at min Hustru altid har været min Modstander i den Sag. Hun siger: Du uddeler Stiklerier og Spydigheder, og naar de andre ikke kan gøre Gengæld med samme Mønt, saa svarer de med Grovheder.«

Det er velkendt, og adskillige Bidrag til »Bogen om H. P. Hanssen« bekræfter dette, at ogsaa Fru Helene Hanssen optraadte som sin Mands aarvaagne Kritiker. Naar han var kommen for højt op, og privat var hans paa Bunden lyriske Temperament ikke i samme Grad avet, som naar han udtalte sig offentligt, saa var Fru Hansen der øjeblikkelig, og hun forstod som ingen anden at hale ham ned igen. Men hun kunde ogsaa ellers være skarp i sine Bemærkninger, og det var en saadan Skarphed, der blev den oprindelige Aarsag til, at ogsaa jeg efterhaanden kom i et Modsætningsforhold til H. P. Hanssen.

Som ganske ung blev jeg af Sprogforeningens daværende Sekretær, senere Tobaksfabrikant M. Andresen, Aabenraa, indført i Hjemmet i Nygade, og H. P. Hanssen og Fru Helene Hanssen tog vel imod mig. En Dag, mens vi drak Kaffe, kom H. P. Hanssen og den senere Frimenighedspræst Thade Petersen, der da var Medarbejder ved »Hejmdal«, til at drøfte noget, Redaktør Jessen havde skrevet i »Flensborg Avis«. Pludselig brød Fru Hanssen ind og sagde om de Danske i Flensborg: »Hvad skal vi ogsaa med dem dernede.« H. P. Hanssen svarede afledende. Men dette ene Udbrud satte sig fast hos mig, saa jeg ikke kunde glemme det. Det var ikke, fordi jeg var særlig optaget af Jessen eller »Flensborg Avis«. Jeg kendte ikke Redaktør Jessen dengang, havde aldrig set eller hørt ham. Jeg havde knapt nok noget Kendskab til »Flensborg Avis«, som jeg kun lejlighedsvis havde set hjemme hos en Nabokone i Form af den mindste Udgave. I mit Barndomshjem læste vi Egnens Lokaltidning »Hejmdal«. Men jeg følte instinktivt, at her var noget, jeg ikke kunde sige

Ja til. Og jo mere jeg tænkte over det, des mere klart stod det for mig, at det Standpunkt kunde aldrig blive mit.

Jeg mener ikke, at jeg nogen Sinde har indviet Redaktør Jessen i denne lille Hændelse, der blev saa bestemmende for mig. Han kaldte mig da ogsaa i den første Tid, jeg var ved »Flensborg Avis«, spøgende for Hejmdalist, og jeg forsvarede H. P. Hanssen, naar hans Politik kom paa Tale, saa godt jeg kunde. Men efterhaanden, som jeg lærte Jessen nærmere at kende, forstod, hvad han havde betydet paa den udsatte Post, og hvad han havde sat ind paa at holde den, og ogsaa kom den sydlige Danskhed paa nærmere Hold, tog det hele sig noget anderledes ud for mig. Og da jeg i 1907 overtog Redaktionen af »Dybbøl-Posten«, var det med den faste Vilje til ved Siden af min Gerning i Sønderborg Amt at være Rygstød for den sydlige Danskhed, saa vidt det overhovedet var muligt.

H. P. Hanssen og Hustru begyndte materielt uhyre smaat, da de efter 6 Aars Forlovelsestid satte Bo i Sønderborg. En omvendt Pakkasse, fortæller Refslund Poulsen, med et Tæppe over, gjorde det ud for en Sofa. De havde giftet sig paa kun 600 Mark aarlig i fast Indkomst. Derudover skulde Hanssen leve af folkeligt Arbejde, som den Tid ikke plejede at lønne. Til Gengæld havde han en udbredt og indflydelsesrig Slægt bag sig, naar han kom ud. Han var selv fra et Storbond hjem paa Nørremølle, hvor der var nok at tage af. Familiens Medlemmer kunde ovre paa Sundved, som Fru Amtmand Thomsen beretter i sin indtagende Skildring af Barndomshjemmet, se fra Skorsten til Skorsten og vide, at det var deres egne. Familiesammenkomsterne traadte i Steden for de Møder, der da endnu ikke var paa Mode, og det gav Indflydelse at have dem bag sig. Ogsaa en anden af H. P. Hanssens Døtre, Fru Direktør Thomsen, Haderslev, dvæler ved Minderne fra en lykkelig Barndom. Familielivet og Hjemlivet gik H. P. Hanssen, skønt i lange Perioder fraværende, op i med Liv og Sjæl, og han var ganske givet en pragtfuld Fader for sine Børn, ligesom han holdt af Børn i det hele taget. Han er børnekær, sagde Redaktør Jessen undertiden, og Børnene har umiddelbart Tilid til ham. Det er et godt Tegn, naar vi skal se paa det menneskelige.

Et andet Træk, der belyser H. P. Hans-

sens smukke menneskelige Egenskaber, var hans store Hjælpsomhed. Faa eller ingen gik uhjulpel bort, hvis blot han kunde se Udveje.

Forhenværende Amtsskolekonsulent Nic. Svendsen, der en Aarrække var Medarbejder ved »Hejmdal«, opfrisker meget morsomt en Tildragelse, hvor for en Gangs Skyld ikke Vennekredsen eller H. P. Hanssens Beundrere, men en udenforstaaende leverede en Karakteristik af H. P. Hanssen, der ikke synes helt ueffen. Redaktionen fik en kendt dansk Grafolog til at tyde de forskellige Medlemmers, deriblandt ogsaa Hanssens Karakter ved Hjælp af Skriftprøver, og Tydningen faldt for H. P. Hanssens Vedkommende ud som følger:

»En meget selvbevidst Karakter. Er meget intelligent og begejstret. Har en meget stærk Virksomhedstrang, er oplagt, foretagsom, iltom, besidder megen Venlighed og personlig Velvilje, har et sympatisk, vindende Væsen, er sandhedskærlig, oprigtig, men ogsaa noget ubesindig, naiv. Har dog derved et praktisk Syn paa Tingene.«

Meget af det, der her er udtrykt, gaar igen i H. P. Hanssens Færd privat som offentligt.

Sprogforeningens Formand, Landsbibliotekar Jakob Petersen, der i Aarenes Løb kom til at staa H. P. Hanssen meget nær, vil paa staa, at Hanssen altid var i Ligevægt. Skal vi ikke sige for det meste. For han kunde godt bruse op, naar noget gik ham imod. Derimod er det rigtigt nok, at han ikke var nem at samtale med. Han vilde selv føre Ordet. Han gik, som det ogsaa er anført, nødig ind paa Modpartens Tankegang, fulgte helst sin egen og søgte med malende Haandbevægelser at gøre den overfor siddende delagtig i, hvad der netop optog ham. Ejendommeligt nok, det er igen Jakob Petersen, forholdt han sig paa en mærkelig Maade respektfuld over for de akademisk uddannede, som han i de allerfleste Tilfælde i Kraft af sin Personlighed, sin Livserfaring og politiske Indsigt var langt overlegen, naar undtages den rent systematiske Uddannelse, som han altsaa aabenbart nu og da har følt Savnet af.

Som Bladleder var han ikke fremragende. Baade Redaktør Niels Hansen og Redaktør M. Kamphøvenser, der begge har haft Ansættelse ved »Hejmdal«, berører denne Mangel hos ham, og han klagede ved Lejlighed selv over, at han ikke ligesom Redaktør Jes-

sen havde kunnet tage sig af sine Medarbejdere rent uddannelsesmæssigt.

Sidstnævnte har for øvrigt i sit Bidrag til Bogen et fortrinligt Nærbillede af en af H. P. Hanssens privateste Modstandere under Grænsestriden 1918—20, Vandmøller og senere Borgmester Laurentius Christensen, Haderslev. Undervejs til Møde i Vælgerforeningens Bestyrelse og Tilsynsraad blev en Jagtvogn med Christensen, Gaardejer Krog fra Skovbølling og Kamphøvener overhalet af en af den internationale Kommissions store Biler, og bag i den sad H. P. Hanssen. Da han passerede dem, svingede han, skønt yderst formelt, sin grønne Hat.

— Der var han, sagde Vandmølleren.

Det er, som om man hører Tonefaldet.

Af den 260 Sider omfattende Bog skal til Slut nævnes Rigsarkivar Linvalds Gengivelse af en Del Familiebreve og fortrolige Beretninger fra H. P. Hanssen i Berlin i de bevægede Maaneder Oktober og November 1918, mens Fru Tony Breitscheid, den afdøde tyske Politiker Rudolf Breitscheids Enke, med Varme mindes Hanssen, som han var, naar han i den tyske Hovedstad som Ven gik ud og ind i deres Hjem.

Alt ialt et monumentalt Værk, som man læser med Udbytte, selv om kritiske Kommentarer hist og her ikke kan tilbageholdes.

Sorø Amtstidende

Dagligt Gennemsnits-Oplag
for 1. Halvaar 1944 if. Dansk
Oplagsk. **17.091 Eksempl.**

Akциденstrykkeri, Lystryksanstalt, Clichéfabrik, Bogbinder

Hovedkontor: Slagelse. Telf. 2000.

Hovedstadskontor: Telf. Palæ 4758.

Bornholms Tidende

Øens største og eneste Oplags-
kontrollerede Blad.

Telf. 121

Telf. 355

SPAREKASSEN FOR THISTED AMT

Stiftet. 1829

Telefon 2 og 502

Kontortid 10-12^{1/2} og 13^{1/2}-16

HEJMDAL

Landsdelens Blad

Sparekassen i Nykøbing paa Falster

Langgade 5

Telefon 216

Folkebanken for Als og Sundeved

Aktieselskab

Sønderborg

Telefon 2088

Kontortid 9-12 og 2-4

Spare- og Laanekassen for Hobro og Omegn

HOBRO

— Telefon 13

Landbostandens Sparekasse

Nykøbing F.

Tlf. 197 - 1197

Banken for Skanderborg og Omegn

Kontortid 10-3 Telefon 516, 517 og 518

Skanderborg

Sønderjyllands Kreditforening

Haderslev

Sparekassen for Skagen og Omegn

Telefon 57

Skagen

Graasten Bank ^{A/S}

Kontortid 9-12 & 2-4

Lørdag 9-1

GRAASTEN

Tydske Tidende

Syd- og Sønderjyllands
største Blad

Aktieselskabet

Banken for Hobro
og Omegn

DET LOLLAND-FALSTERSKE JERNBANE-SELSKAB

Aktieselskabet

Landbobanken i Skive
SALLING BANK

Kontortid: 9-12 og 2-5

Lørdag 9-2.

Telefon 700 . Skive.

HORSENS HAVN

- ◆ Mange moderne Stykgodskraner.
- ◆ 7,00 m Vanddybde.
- ◆ Havnen kan besejles Dag og Nat.
- ◆ Store Arealer ved Kaj og Jernbanespor ledige til Udleje.

Horsens Landbobank ^{A/S}

Kontortid 9^{1/2}-12^{1/2} og 2^{1/2}-4^{1/2}
HORSENS

Den lollandske Landbo- stands Sparekasse

NAKSKOV

Stiftet 1870

Indskudskapital ca. 61,0 Mill
Reserver ca. 3,8 Mill.

Kontorer i: Maribo - Birket -
Dannemarre - Stokkemærke.

Ringsted Jernstøberi og Maskinfabrik

Aktieselskab
RINGSTED

HOLSTEBRO BANK A/S

Stiftet 1871.

Forsikrings-Aktieselskabet

NORDEN

København V.

Vestre Boulevard 34

Telefon 645

H. C. Hansen

Trikotagefabrik

Ikast

Telf. 21

GRAM

KOLEANLÆG

Brødrene Gram A/S

Vojens

K. T. Damgaard-Jensen

Zinktryk og Lystryk.

Rosenkrantzgade 12

Aarhus

POUL KRØJGAARD

Trikotagefabrik

HERNING

Telf. 406

Hans Jensens Eff.

Trikotagefabrik

IKAST

DIPLOM-IS.

Haderslev Telef. 1160

Vejen Telef. 3

Aktieselskabet

Dansk Galoche- og Gummifabrik

København

Køge

Skive

Tømmerhandel A/S

Skive

Aktieselskabet

Skive Markfrøkontor

Frøavl - Frøhandel

Skive.

Telf. 94. 2 Lin.

ASMUS HANSEN

Kolonial- og Kortevarer
en gros

Haderslev

Dyckjær & Christensen

Fiskeeksport

Ringkøbing

Carl J. Ulrich & Søn

Aktieselskab

Haslev - Telefon 600

A/S Sønderjydsk

Frøforsyning

Frøavl og Frøhandel.
AABENRAA

Aktieselskabet

Sæby Bank

SÆBY

**Sæby og Omegns
Sparekasse**

SÆBY

H. Rasmussen & Co.

Aktieselskab

Fed erksgade 37-39. Telf. 59.

Odense.

Jernstøberier.

NAKSKOV
SKIBSVÆRFT
NAKSKOV DANMARK

De Forenede Teglværker ved Aarhus. Aktieselskab
Tlf. 644. Kontor: Parkallé 15, Aarhus. Tlf. 6444.
Facadesten, Tagsten, Radialsten, glass. Tagsten og Mursten

Paasch & Larsen, Petersen

Aktieselskab

HORSENS

Telefoner: 207 — 807 — 808

A/S FAXE KALKBRUD

Frederiksholms Kanal 16

Telefon Central 9123

JORDBRUGSKALK

97 pCt. kulsur Kalk i Varen, som
den leveres - ca. 100 pCt. passerer 1 mm Sigte

Skal man til og fra

Sønderjylland

benytter man

Sydfynske Jernbaner

Pindstrup Mosebrug

SAVVÆRK & EMBALLAGEFABRIK

Telefon Pindstrup { 13
18

Aktieselskabet

Dampmøllen Victoria

Odense

Aktieselskabet

Tapetfabriken „FIONA“

FAABORG

Thisted

Uldspinderi & Tæppefabrik A/S

AKTIESELSKABET

NORDISKE KABEL- OG TRAADFABRIKER

KØBENHAVN F.

**Sønderjydske
Tæppefabrik**

A. R. KJÆRBY A/S

HØJER

Snoghøj Gymnastik-
højskole
Fredericia.

3 Maaneders Sommerskole.

5 - Vinterskole.

Skoleplan sendes.

Jørgine Abildgaard. Anna Krogh.

Frøcontoret

(for undersøgt Markfrø)

(Grundlagt 1887)

KOLDING

Leveringer under Statsfrøkon-
trollens selvvirkende Kontrol

Antager Frøavlere

Carl M. Cøhr's

Sølvvarefabriker

Aktieselskab

Fredericia

Th. Damborg

Cigar- & Tobaksfabriker A-S
Nykøbing M.

Odense Frøkontor

Odense

„CIMBRIA“

Tømmerhandel A/S

Aabenraa

Trælast - Bygningsartikler

Støbegods

Tlf. 2006 - 2007 - 2008

**Engelsk-Dansk
Biscuits Fabrik A/S**

Hejmdalsgade 35-37
København

Aktieselskabet
Vejele Textilfabrik

MORSØ STØBEGODS.
AKTIESELSKABET
N. A. CHRISTENSEN & CO.
KONGELIG HOFLEVERANDØR
NYKØBING MORS

**Dansk
Eternit-Fabrik
A/S**

Telefon 4800

A A L B O R G

Jydsk Grundejerkreditforening

Herning.

Udlaan: $\frac{1}{4}$ 1947: 244.644.400 Kr.

Reserver: $\frac{1}{4}$ 1947: 11.044.803 Kr.

Ny jydsk Kjøbstad - Kreditforening

Telefoner 4046 - 4047 - 4048

Aarhus

A/S Jacob Jensen & Co.

Hammerum

Trikotagefabrik

TEKSTILFABRIK

Import En gros *Herning.*

BRUUN & SØRENSEN A/S

Kgl. Hofleverandør
grundlagt 1893

INGENIØRFORRETNING

Varme - Sanitet - Gas - Vand - Elektricitet

AARHUS
Kannikegade 18
Tlf. Nr. 4362 - 4363 - 4364

KØBENHAVN
Niels Ebbesensvej 20
Tlf. C. 5036

Åskov Møbelsnedkeri
pr. Vejen.
SØREN OLESEN

Horsens Folkeblad

*Byens og Egnens
største Bad*

Nakskov Dampmølle

Aktieselskab

NAKSKOV

**Vojens
Andels-Svineslagteri**
Vojens . Telf. 4111, 4112, 4113

A/S De forenede Kalkværker

Torp pr. Thisted

Telefon 25

Reserveret
S. S. V.